

הַרְיָמוּ מִכְשׁוֹל

מִדֶּרֶךְ עַמִּי

(ישעיה נז יד)

אודות הספר 'עוז והדר לבושה'

יעוין בשו"ת 'לחפץ בחיים' ח"ב סימן כג, שכתב שמותר להראות לחבירו דבר מוזר ותמוה שפלוני כתב בספרו, ואינו דומה למש"כ החפץ חיים (כלל א' בבמ"ח סקי"ד) שאסור להראות לאחרים מכתב שכתב פלוני אליו שניכר מכותלי מכתביו שאינו חכם וכד', כיון שמכתב הוא דבר פרטי שנשלח לאדם אחד, אבל בספר כוונת המחבר היא שכל אחד יקרא מה שכותב בספרו. ואמנם אם מתכוון לגנותו אסור, אבל אם כוונתו לקנא לאמת ולהראות שפלוני כתב דבר שאי אפשר לאומרו או לנהוג על פיו – אין בזה משום לשון הרע. עכ"ד.

"ואל ישיאך ליבך לאמר מה לך לבקש גדולות, אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב ייך ובכן ירצה ה' את מעשיך, והנח להם למורים בתורה שלא כהלכה ולא ידבק בידך מאומה, להם לבדם תהיה המלחמה ערוכה, כי מדה זו יצתה מפי הקב"ה לטובה, וחזרה באתרה ואיש באחיו נכשל במארה, ואליכם רבותי אקרא המתנדבים בעם בשפה ברורה, אי בעית אימא גמרא, ואי בעית אימא סברא, כחמה ברה להגדיל תורה ולהאדירה, באהלים אגורה ולא באהלו דרב עוירא... ואין כאן משום לישנא בישא כההיא דזיגוד בפרק ערבי פסחים, ולאפרושי מאיסורא שרי, כדמוכח מההיא עובדא דבת רב חסדא דפרק הכותב (כתובות פה). דלא גער בה רבא, וכן מההיא עובדא דההוא סומא דפרק האומר (קידושין סו.), וכן מההיא עובדא דהנוקין (גיטין נד:) דההוא דאתא לקמיה דרבי אמי, וכדכתב הסמ"ג בסימן ר"ג בלא תעשה".

(שו"ת הרד"ך – בית ז' חדר א')

חוברת זו נכתבה ע"י קבוצת אברכים כואבים

ניתן להשיגה בטל': 05276-52509

תגובות תתקבלנה בכתב בלבד - בפקס: 1532-5378098

או בקצרה בתא קולי: 02-5378098

שרוולים, פתחי-צוואר ואורך חצאית.

אבל החשוב מכל, החדרת בקוראות גאוה יהודית. אני מרגישה זכות וכבוד על הדברים שאינני יכולה לעשות. אני מודעת לכתר בת מלך המעטר את ראשי, ולאחריות הבאה אתו. כיום אני לוקחת בחשבון ונזהרת מאוד להיראות ← במיטבי ולגרום הנאה לכל מי שפוגש אותי, בפרט לבעלי. וחשיבות התדמית שיש לי בעיני משפחתי, והנחת רוח שאני יכולה לגרום לרבש"ע, יקרים לי

צילום ממכתב תודה שנשלח למחבר הספר 'עוז והדר לבושה' מאת אחת הקוראות. פרטים בעמ' 13.

הנה בשנים האחרונות ב"ה גברה המודעות לנושא הצניעות, ורבות החלו ללמוד בספרים העוסקים בנושא, כמו"כ נוסדו חוגים וכד' ללימוד ענייני צניעות הלבוש, אך דא עקא שבמוסדות רבים ובמשפחות רבות מקרב ציבור היראים משתמשים לצורך כך בספר 'עוז והדר לבושה', וזאת מחוסר ידיעה על גישתו והשקפתו על הנושא ועל המסרים המופיעים בו.

כפי שיכול כל אחד לראות, מכתבי גדולי ישראל המופיעים בתחילת הספר אינם אלא מכתבי ברכה למחבר, ואין בהם כלל הסכמה לתוכנו. ואפילו בהסכמות כבר כתב מרן הסטייפלר זצ"ל בספרו 'חיי עולם' ח"ב פרק ח' וזה לשונו: **"ואפילו חיבור שיש עליו הסכמות מחכמי תורה אין זאת אומרת כלל על הגינות הוראות החיבור** כידוע, ואין רצוני להאריך, רק אעתיק מש"כ הגאון מהרש"ם ז"ל בתשובותיו ח"א סי' קט וז"ל הן נשלח אלי ספר כו' וגם אני הסכמתי עליו בראותי אפס קצהו כו' וכאשר עיינתי ראיתי כי כל רוח דעת אין בקרבו עיי"ש כל הסימן". עכ"ל. [והביא זאת גם הגרמ"מ שולזינגר זצ"ל בספרו 'משמר הלוי' זבחים בפתיחה אות ב'].

אחד מגדולי ישראל שליט"א אשר בזמנו כתב בעצמו מכתב ברכה המופיע בתחילת הספר, נשאל ע"י כותב שורות אלו אודות הספר, והשיב שיש עליו הרבה ביקורת ואין ללמוד בו, וכשנטען שיש לספר הסכמות מגדולי ישראל השיב בדברי הסטייפלר הנ"ל.

אשר על כן, למנוע מכשול מהרבים ראינו לנכון להביא בזאת מספר ציטוטים מספר זה, [בתוספת דברים להעיר את תשומת הלב למסר העולה מהם], למען יוכל כל אחד לשפוט בעצמו האם ראוי ספר זה ללמד את נשותינו ובנותינו "צניעות בלבוש ובהנהגה".

ובל יחשוב הקורא כי די בהשמטת הציטוטים דלהלן מן הספר בכדי להכשיר את הלימוד בו, שכן ציטוטים אלו הם רק דוגמאות, ובספר מופיעים עוד דברים רבים בסגנון דומה. כמו כן, דעת בנבון להבחין שאין מדובר כאן באוסף של טעויות וכד', אלא בגישה שונה לנושא הצניעות (המבוססת על מושגי הצניעות הנמוכים המקובלים בחו"ל) העוברת כחוט השני לכל אורך הספר, ועל כן השמטת דברים הנראים בעייתיים אינה פותרת את הבעיה, ואינה מבטיחה הגנה ממסרים שליליים המסתתרים בין השיטין.

צר לנו על כך שהננו נאלצים לגרום לפגיעה בכבודו של המחבר שליט"א, הידוע כתלמיד חכם גדול ומחנך דגול בגייטסהד שבאנגליה, אך לצערנו אנו נוכחים שוב ושוב לראות שספר זה התקבל בציבור כמעט ללא עוררין, ורבים הסיכויים שאף אצלך - הקורא הנכבד - שוכן ספר זה בארון הספרים, וכל זאת מחוסר ידיעה על גישתו לנושא ועל המסרים החמורים המופיעים בו, ואין ספק שהדבר גורם להשפעות שליליות ונזקים חמורים להשקפת הצניעות הטהורה, וכיון שכן - לא עת לחשות, ומן ההכרח הוא להעיר את תשומת הלב לכך, ולתת לכל אחד את האפשרות לבדוק את הדברים בעצמו.

עמ' 515 :

"נערות חייבות להסתפר אצל ספרית, היות שמצב שמערה מסתפרת אצל ספר נוגד את יסודי הצניעות. בנוסף לכך, בדרך כלל, תוך כדי עבודה מתפתחת שיחה ידידותית עם הספר, ואין זה נכון לשקוע בשיחה ידידותית מתמשכת עם גבר. לכן, כל עוד יש בסביבה אשה המסוגלת לבצע את המלאכה, אין כל הצדקה ללכת לספר".

ואם אין בסביבה אשה המסוגלת לבצע את המלאכה - יש הצדקה ללכת לספר... למרות שמצב זה נוגד את יסודי הצניעות, כי היא הרי חייבת להסתפר, זה ממש פיקוח נפש... ולשקוע... בשיחה ידידותית... מתמשכת... עם גבר - זה רק "אינו נכון"...

עמ' 379 :

"לבבות בצבע אדום לוחט, הרקומים או מודפסים על גבי סוודר או חולצת טריקו, הינם דוגמאות של פריצות..."

אם ידענו עד היום שחולצת טריקו היא פריצות חמורה, וכחוראת כל פוסקי הדור, בספר זה לומדות בנותינו שחולצת טריקו היא כשרה ללבישה, אלא אם כן רקומים עליה לבבות בצבע אדום לוחט...

ואמנם בעמ' 373 מצאנו שכתב: "לבישת חולצת טריקו (אפילו מתחת לגיקט או חולצה פתוחה חלקית) וסוודרים בצבעים עזים וצעקניים, עם ציורים גדולים ובולטים, דומה להתנהגות הנשים אליהן מתייחס ישעיה הנביא...", וייתכן שכונתו בסוגריים אלו שאם היא אינה מתחת לגיקט או חולצה פתוחה חלקית היא אסורה אפילו אם היא אינה בצבעים עזים וצעקניים, אך משום מה בכל הספר לא מצא לנוכח לכתוב בפירוש איסור זה של לבישת חולצות טריקו ולייקרה, וכאן אף כתב נוסח המורה בבירור שחולצת טריקו הינה כשרה ללבישה...

[וגם מה שמתבאר מהסוגריים הנ"ל שחולצת טריקו מותרת מתחת חולצה פתוחה חלקית, זהו נגד הוראת פוסקי הדור שאסרו חולצות טריקו ולייקרה גם באופן זה].

עמ' 371 :

"יבגדים בצבע אדום לוחט או צבעים בולטים אחרים... צבע אדום לוחט היה ועודנו צבע המושך את העין".

והנה בראשונים מצינו שבגד בצבע אדום הוא פריצות, וכפי שהביא בעצמו את דברי הערוך המובא בגליון הגמרא ברכות כ. וז"ל: **"בגד אדום** כגון כרבלתא דתרנגולתא, שאין דרך בנות ישראל להתכסות בו, שהוא פריצות ומביא לדבר עבירה", וא"כ מה הטעם ומה הפשר בתוספת זו **"אדום לוחט"**? וכי אדום שאינו "לוחט" מותר?

וכן בעמ' 369: **"יש מפרשים המסבירים כי הבגד היה בצבע אדום זוהר"**, וכוונתו לערוך הנ"ל, שהוא היחיד מהראשונים שמפרש שאותה 'כרבלתא' היתה מלבוש אדום, ובא זה והוסיף מדעתו שהיה זה צבע אדום "זוהר"...

עמ' 54 :

"יש מקומות בחו"ל, לדוגמא, בהם נוהגות הנשים להתאפר במידה ניכרת, לעומת חוגים חרדיים בארץ ישראל ובהרבה קהילות בחו"ל, שם מתייחסים לשימוש באיפור במידה ניכרת כאל דבר בלתי רצוי הנחשב כגנדרנות מופרזת".

זה מה שתלמדנה בנותינו בכדי לחזק את צניעותן, שאיפור במידה ניכרת הוא ענין של "מנהג המקום", יש מקומות בחו"ל ששם כך הוא ה"מנהג", לא "פריצה" ח"ו אלא "מנהג" ... ויש מקומות ששם מתייחסים לכך לא כ"איסור" אלא רק כ"דבר בלתי רצוי"...

עמ' 314 :

"ישנם מקומות בהם נוהגות הנשים לצאת לרחוב לבושות בחלוק ("שמלת בית"), המשמש לעיתים קרובות כתחליף לבגדים רגילים. גם נשים שאינן יוצאות בחלוק לרחוב, לעיתים תפתחנה את הדלת בפני זרים, או שתזמנה אנשים פנימה, אל תוך ביתן, כשהן לבושות בחלוק בלבד. יש לציין מספר הערות בקשר לכך..."

אם עד היום ידענו שלכל הפחות ראוי (וי"א אסור) שלא לצאת לרחוב בחלוק, כיון שהוא בגד ביתי, [ובפרט בחלוקים של היום העשויים לרוב מבד נצמד, בעיה אליה לא התייחס כלל כשפירט את המכשולות העלולים להיות בחלוקים], בספר זה תלמדנה בנותינו שהכל ענין של "מנהג המקום". לא תהיה להן את הזכות לדעת שלכה"פ ישנה עדיפות להמנע מכך. ובמקומות

אחרים הציג זאת כדבר כשר לחלוטין, ואף לא טרח לרמוז שיש מקומות שהנשים נמנעות מכך, וזה לשונו :

עמ' 384 : "דוגמא לכך מהווה אשה היוצאת מביתה לבית השכנים ואפילו חוצה את הכביש בעודה לבושה בחלוק לילה. בניגוד לאותן "שמלות בית", המכונות "חלוקים", אך למעשה הן נלבשות במשך היום כולו, בבית ואף מחוצה לו".

עמ' 315 : "מאחר שנשים רבות מעדיפות ללבוש חלוקים במזג אויר חם, בהיותם בגדים קלילים ונוחים, היה ראוי לבקש מן היצרנים לתפור חלוקים המתאימים ללבישה בבית ובחוץ".

עמ' 511 :

"**רכיבה על גבי אופניים** : ברוב המקומות בארץ ישראל מקובל שילדה מגיל 9 ומעלה לא תרכב על אופניים כלל (ויש מחמירים אפילו בילדות בגיל צעיר יותר) - ראה שו"ת שבט הלוי י:כו. ג. אף על פי ש**בעבר**, לפני עשרות שנים, היו **רבים שהתירו זאת גם לנערות ונשים**, בימינו אין מוצאים לנכון להתיר, שכן בלתי נמנע שתהיינה בנות שתרכבנה בעודן לבושות חצאיות שאינן רחבות דיין. במקרה זה, עלולה הופעתן להיות מאד לא צנועה..."

המנהג בנושא משתנה בין מקום למקום ובין ארץ לארץ. יש לקחת בחשבון את תנוחת הרוכב המשתנה ממקום למקום. לדוגמא, בארצות סקנדינביה, יושבים הרוכבים זקוף, כאדם היושב על כסא. במקרה זה, **אשה הרוכבת על אופניים** כשהיא לובשת חצאית רחבה **יכולה להיראות ראויה ביותר**. לעומת זאת, באנגליה נוהגים רבים לרכב על אופניים כשהם רכונים קדימה. סביר להניח שתנוחה כזו תהיה מאד לא צנועה, אפילו תלבש הרוכבת חצאית רחבה מאד.

בדומה לכל שאלה אחרת בהלכה ובהתנהגות, **כל אחד ינהג כפי שהורה רב המקום בנדון**, מכל מקום ברור שבמקום בו הנשים והבחורות המקומיות אינן רוכבות על אופניים, ומפריע להן שאשה או נערה רוכבת על אופניים, אסור לאשה לנהוג בשונה ממנהג המקום".

אם עד היום היה פשוט לנו שרכיבת נשים על אופניים הינה חוסר צניעות מצד עצמה [ואין צורך לפרט ולהסביר], בספר זה לומדות בנותינו שהוא ענין של "מנהג המקום"... ובמקומות מסוימים אשה הרוכבת על אופניים יכולה להיראות ראויה ביותר...

ומה שכתב שלפני עשרות שנים היו רבים שהתירו זאת לנערות ולנשים, הנה לא ציין לזה שום מקור, וגם בספר מקורותיו 'לבושה של תורה' לא הביא שום מקור לכך, ואין ידוע היכן מצא את אותם "רבים שהתירו"¹.

ולמעשה כבר הורו מרנן הגר"ש וואזנר והגר"נ קרליץ שליט"א [במכתב מכ"ו אלול תשנ"ח, הנדפס בספר משבצות זהב לבושה] שרכיבה על אופניים לאשה ובת נוגדת את הצניעות מלבד הקטנות ביותר, ושאין הבדל בזה בין ארץ ישראל לחו"ל, ואין זה נוגע ל"מנהג המקום" או להוראת "רב המקום"...

עמ' 340 :

"אף על פי שכאמור לבישת מכנסיים לאשה היא חוסר צניעות מוחלט, יש פוסקים הסוברים כי כשמדובר בגדי שינה שונים הם פני הדברים. הפיג'מות, לדעתם, אינן נחשבות "בגדי פריצות" הגם שהן כוללות מכנסיים. אף על פי שמדובר בבגד הדומה למכנסי גברים אין זו פריצות, כיון שאפילו כשהיא יוצאת ממיטתה, רואים אותה רק בני משפחתה הקרובים".

כלומר: יש פוסקים הסוברים שמותר לאשה להיראות במכנסי פיג'מה בפני בני משפחתה הקרובים [אביה, אחיה... ובנשואה אף בְּנִיָּהּ...], ואין בזה משום פריצות! והנה לא ציין המחבר מי הם אותם פוסקים, וכן בספר מקורותיו לא ציין שום מקור להיתר זה, וגם לו יהי שטרח ומצא פוסק המתיר זאת [בכדי שלא ייאלץ לפסוק כנגד ה"מנהג" המקובל בחו"ל], האם זה מה שהננו מעוניינים שתלמדנה בנותינו בשיעורי צניעות? האם לשם כך הננו שולחים את בנותינו ללמוד צניעות, בכדי לחשוף בפניהן "היתרים" ומושגים כאלו הרחוקים כרחוק מזרח ממערב מהנהגות הצניעות עליהן חונכו?

ובהמשך שם (עמ' 341) כתב: **"אף על פי שלפי דעה זו מותרים בגדי הפיג'מה (-) מכנסי פיג'מה) בלבישה, אין ראוי כלל וכלל לנערה או אשה להסתובב בבית בפיג'מה (הגאון רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א והגאון רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א), ואין לה לעזוב את חדר השינה מבלי להתעטף קודם בחלוק".**

¹ כמו"כ מה שכתב שבארץ ישראל מקובל שילדה מגיל 9 ומעלה לא תרכב על אופניים וציין לדברי השבט הלוי חיי סי' כו, הנה המעיין שם יראה שהנדון שם אינו מצד צניעות כלל, וכפי שמודגש בשאלה שמדובר במחנות קיץ ובאופן שאין בזה חוסר צניעות, אלא משום בעיה אחרת עי"ש, וגיל 9 לא הוזכר כלל לענין צניעות. כמו"כ דברי הש"ל שם אינם נוגעים כלל ל"מקובל בארץ ישראל" ואדרבה התשובה נשלחה לחו"ל.

הרושם המתקבל ממשפט זה הוא שמרנן הגר"ש אלישיב זצ"ל והגר"ש וואזנר שליט"א הם הם ה"יש פוסקים" הנ"ל המתירים מעיקר הדין להסתובב עם מכנסי פיגימה בבית! [ובתוך חדר השינה אין אפילו ענין להמנע מכך...]. וזה שקר גמור! ומה שהביא בספר מקורותיו שמועות מרבותינו הנ"ל אין זה אלא כשאינה נראית בהם לאנשים כלל כמבואר שם [וגם שמועות אלו צריכות בדיקה, וכידוע שאין לסמוך על שמועות שבמילה אחת יכול הענין להשתנות, ובפרט כאשר ישנה נטיה להצדיק את ה"מנהג" המקובל בחו"ל], ואין לזה שום קשר ללבישת מכנסי פיגימה בבית בפני "בני משפחתה הקרובים". [וביותר דשם הביא בעצמו בכלל השמועות הנ"ל דפריצות היא לעבור כך מחדר לחדר בתוך הבית, ופריצות לאשה היא איסור חמור כידוע, ולא רק "אין ראוי כלל וכלל", וכן כתב בעצמו בעמ' 506: "ראה לעיל בפרק ו' בשם הגאון רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א, שאסור לנשים ולנערות להסתובב אפילו בתוך הבית במכנסי פיגימה, שהוא דבר בלתי צנוע בעליל"].

ובאמת מרן הגר"ש וואזנר שליט"א [וכן הגר"נ קרליץ שליט"א] גילה דעתו להדיא לאסור מכנסי פיגימה לנשים בכל אופן [ורק עם כתונת ארוכה מעליהם מותר], ושאין הבדל בזה בין אי"י לחו"ל, כמבואר כ"ז במכתב הנ"ל.

עמ' 229 :

"רבים מגדולי ארץ ישראל (וכן מקהילות רבות בחו"ל), פסקו כי נשים לא תחבושנה **פאות ארוכות**, גם כאשר השיער אסוף ולא מפוזר. **לדעתם**, פאות כאלה מעוצבות בסגנון האופייני לנערות, אך נשים נשואות מעולם לא הלכו כך. אי לכך תסרוקות אלו, הנפוצות אצל ילדות ונערות, אינן צנועות לנשים. **במקומות אלה**, אסור לאשה להתעלם מן הפסק ומדרגת הצניעות המקובלת במקומה, ולחבוש לראשה פאה כזו. (ראה מקורות א: א: ו; שם מופיע קול קורא החתום בידי **גדולי ארץ ישראל** - הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, ויבדלח"א הגאון רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א). גם **במקומות אחרים בהם אין פסק מפורש** נגד פאות ארוכות, **מומלץ מאד** להקפיד שאורך הפאות לא יעבור את קו הכתפיים, משום שפאות קצרות הן צנועות ועדינות יותר".

המסר ברור: מרנן הגר"ש אויערבך והגר"ש אלישיב זצוק"ל אינם "גדולי ישראל" אלא רק "גדולי ארץ ישראל", ולפיכך פסקיהם מחייבים רק את תושבי ארץ ישראל... [אך לא ברור מדוע לא נאמר שהם "גדולי ירושלים" ופסקיהם מחייבים רק את תושבי ירושלים...], ואף שלא מצאנו דעה חולקת, די בכך שרב המקום לא הוציא "פסק מפורש" נגד פאות ארוכות בכדי להפוך את ההימנעות מכך להמלצה בלבד...

נלגופו של ענין, כאשר פתחנו את ספר מקורותיו 'לבושה של תורה' שם הביא את ה'קול קורא', נדהמנו לראות כי עשרה מתוך תשעה עשר הרבנים החתומים עליו - הם רבנים מחו"ל! וכפי שכתב שם בעצמו "ולאחר כמה שנים חתמו עליו גם כמה מגדולי ארצות הברית", ולא הצלחנו להבין איך יתכן לקרוא לזה "קול קורא החתום בידי גדולי ארץ ישראל"....]

מסר שלילי נוסף מונח במשפט "אסור לאשה להתעלם מן הפסק ומדרגת הצניעות המקובלת במקומה", כלומר: אין די בפסק גדולי ישראל בכדי להמנע מחבישת פאות ארוכות, אלא האיסור מותנה בכך שנשות המקום מואילות בטובן לציית לגדולי ישראל בזה ואי לכך הדבר חורג מ"דרגת הצניעות המקובלת במקומה", אך אם נשות המקום לא ראו לנכון לציית לגדולי ישראל בזה וחבישת פאות ארוכות תואמת את דרגת ה"צניעות" (???) המקובלת במקומה, במקום כזה אין תוקף לפסק גדולי ישראל...

עמ' 352 :

"פוסקים רבים סבורים שבדיק כשם שאסור לגבר לברך אם בשדה ראייתו נמצאת אשה שאינה לבושה כראוי, באותה מידה אסור לו לברך בעומדו מול תמונה כזו... אפשרות זו עלולה להתעורר בשעת ארוחת הבוקר, כאשר על השולחן נמצא עיתון ובו תמונה לא הגונה. מלבד האיסור להתבונן בתמונות אלה, עליו לדאוג שהן תהיינה מחוץ לשדה ראייתו בשעת אמירת ברכה. האמת היא שעיתון המכיל תמונות כאלה אין ראוי לעיין בו כלל ואף לא להכניסו הביתה".

כפי הידוע לנו, עיתון המכיל תמונות שאינן צנועות הוא עיתון חילוני [אולי בחו"ל ישנם מקומות בהם ה"מנהג" הוא שגם בעיתונים דתיים מופיעות תמונות כאלו...], וא"כ מה פשר היחס הקריר לעיתונים אלו, כאילו הוא דבר מצוי ונורמלי שבשעת ארוחת הבוקר נמצא על השולחן עיתון ובו תמונה לא הגונה... ולהכניס עיתונים כאלו הביתה ואף לעיין בהם זה רק "אין ראוי".... [בעוד שגדולי ישראל כתבו ביטויים חריפים ביותר כנגד הכנסת עיתונים חילוניים הביתה, יעויין בדברי מרן הגרא"מ שך זצ"ל ב'מכתבים ומאמרים' סוף חלק א-ב ובח"ה עמ' קמא ('חומר האיסור בקריאת עיתונים חילונים' ידוע ומפורסם...)], ובדברי מרן הסטייפלר זצ"ל ב'קריינא דאגרתא' ח"א ק"ז ('איסור חמור הוא להכניס בבית יהודי, וכל שכן וקל וחומר שאיסור נורא ואיום הוא לקרוא בהם...').

האם זהו הרושם שצריכות לקבל בנותינו, המתעתדות בעז"ה להקים בית של תורה?

עמ' 375 :

"בציבור המקפיד על עדינות הלבוש, מקובל כי נשים ונערות אינן לובשות בגדי ג'ינס מכל סוג שהוא, למרות שמדובר בבד נוח לשימוש ועמיד בכביסות, משום הקשר הקיים בין שם הבד והופעתו הכללית לבין הסוג המגושם של בדי ג'ינס".

כלומר, רק הסוג המגושם של בדי ג'ינס הוא בעייתי, אך סתם בגדי ג'ינס מצד עצמם הם ראויים, והסיבה שיש כאלו שנמנעים מהם היא רק משום "הקשר הקיים בין שם הבד לבין הסוג המגושם של בדי ג'ינס"...

אין הנושא כאן אם מותר או אסור, השאלה היא האם זה מה שהיינו מצפים שתלמדנה בנותינו בשיעורי צניעות!?

עמ' 508 :

"תרגילי אקרובטיקה : יש בתי ספר בהם הבנות לומדות תרגילי התעמלות מסובכים וקשים, כגון גלגול באויר, גלגול הצידה, קפיצה מעל "חמור", דילוגים לגובה וכד'. התעמלות מאומצת מסוג זה מפתחת קואורדינציה טובה ומפעילה חלקים בגוף שאינם מופעלים בהתעמלות רגילה. אין לדחות פעילויות שכאלו, למרות שלצערנו לא ניתן ללבוש שמלה בעת ביצועם (כפי שיוסבר), בדיוק כפי שאין לדחות שחיה, למרות שהיא כוללת חסרונות אלו. בביצוע תרגילים אלו, יש ללבוש מכנסיים רחבות וחלצת טריקו גדולה, או חולצת פיגימה ומכנסי פיגימה רחבים".

לא נדון כאן מה מותר ומה אסור, רק נשים לב למושגים אותם לומדות בנותינו, בנות 'בית יעקב' בארצינו הקדושה, לחזק את ה"צניעות בלבוש ובהנהגה"...

עמ' 230 :

"יש לציין כי יתכן מצב בו פאה הנראית עדינה וצנועה על אשה אחת, תיראה בלתי צנועה ואפילו תעניק מראה של נערה לאשה אחרת. יש תסרוקות המתאימות לפניים רחבות, אך לא לפניים צרות, ולהיפך. הוא הדין לגבי אורך הפאה, אורך מסוים עשוי להיראות יפה ועדין על אחת אך לא על רעותה, וכן הלאה. לפיכך, חובה להיזהר שלא לרכוש פאה בסגנון מסוים רק משום שהיא מתאימה מאד לשכנה".

הבנתם: "התאמה אישית" היא תנאי בצניעות הפאה... התאמות התסרוקת למבנה הפנים היא חלק בלתי נפרד מה"צניעות בלבוש ובהנהגה"... כמה מצער שזקנותינו לא זכו ל"הידור מצוה" זה, שכן בימיהן תעשיית הפאות עדיין לא היתה מפותחת דיה בכדי לאפשר תסרוקות בהתאמה אישית² למען צניעות מושלמת... והי' הטוב יכפר בעדן...

עמ' 378 :

"יש בשוק גרביים עבים העשויים כותנה או אקרילן ואינם הדוקים לרגל. הגרביים אינם נאחזים ו"נוזלים", מה שיוצר מראה מוזנח, מרושל ואפילו דוחה. אין ללבוש פריט בלתי מתאים שכזה, לא בפני עצמו ואף לא על גבי גרביונים".

מבלי לדון מה מותר ומה אסור, הדבר ברור שהסוואת צורת הרגל יש בה תוספת צניעות, וכפי שנהגו בדורות עברו בכל תפוצות ישראל ללכת בבגדים ארוכים המכסים את כל הרגל, אך לדעת ספר זה על הגרביים להיות בדוקא הדוקים לרגל, שתיראה ותבלוט צורת הרגל, ואילו גרביים המטשטשות את צורת הרגל הן "פריט בלתי מתאים"...

עמ' 246 :

"חשוב להדגיש שכך גם אין לה למטפחת להיות בעלת מראה חד גוני ומדכדך. ראשית... שנית, טעות היא ליצור רושם כאילו היהדות מגבילה, קודרת ועצובה, כאשר האמת היא שדרך היהדות היא דרך חיים מענגת ומלאת שמחת חיים".

אם ידענו עד היום שמתפחת שחורה פשוטה היא האופן היותר צנוע וראוי לכיסוי הראש, בספר זה תלמדנה בנותינו שעל המתפחת להיות צבעונית בדוקא, שכן מטפחת שחורה פשוטה יוצרת רושם כאילו היהדות מגבילה קודרת ועצובה...

ונוסיף ונשאל, האם היהדות אינה מגבילה? האם לא קיבלנו תרי"ג מצוות בהר סיני? האם היהדות המגבילה היא קודרת ועצובה או שדוקא היא זו המענגת ומלאת שמחת חיים?

[ולא נוכל שלא להיזכר בדברי הנביא מלאכי (ג יד) "אמרתי שוא עבוד אלוקים, ומה בצע כי שמרנו משמרתנו וכי הלכנו קדורנית מפני ה' צבאות"....]

² יעוין בספר "הכל לאדון הכל" (עמ' 174) על המצב באמריקה לפני כשמונים שנה: "באותם ימים לא חבשו נשים צעירות פאה. לא זו בלבד, אלא שמעטות כיסו בכלל את ראשן לאחר הנישואין. פאות חבשו רק נשים מבוגרות יותר, והן נראו זהות כולן".

כמדומה שהחמור מכל היא ה"מצוה" החדשה שהמציא העוץ והדר לבושה', כמתבאר בציטוטים דלהלן. [היות ובקריאה שוטפת של הספר פעמים שאין שמים לב לחומרה שבדברים, כיון שהם מובלעים בתוך הסברים ארוכים או שמובאים בדרך אגב וכד', לכן - בניגוד לשאר הציטוטים המופיעים במאמר זה - המשפטים דלהלן הובאו בפני עצמם ללא הקטע השלם שבתוכו הם מופיעים]. לקרוא ולא להאמין :

עמ' 413 : "כך צריכה להיות גישתה של האשה, עליה להופיע בין אנשים במראה נאה ומלא חן"

עמ' 105 : "מותר לה להיראות נאה בצאתה מביתה, וכך עליה לנהוג, משום שהקב"ה העניק לנשים חן, כדי שתיראנה נחמדות תמיד"

עמ' 298 : "ראוי שנשים ובנות תקפדנה על הופעה נאה ונעימה"

עמ' 252 : "במקום לגלוש לקיצוניות זו או אחרת, עליה להקפיד על תסרוקת נעימה למראה, היוצרת רושם מכובד ואפילו נאה. בת ישראל שייכת הרי למשפחת המלוכה, והופעתה צריכה להעיד על כך"

עמ' 319 : "עיקר הגוף צריך להיות לבוש בצורה נאה ומלאת חן"

עמ' 319 : "טוב וראוי לשמלה שתהא פרחונית או מקושטת בכל צורה שהיא"

עמ' 106 : "במקום ציבורי, מחייבת הצניעות לבוש המקרין עדינות ונעימות"

עמ' 405 : "כבר הוסבר במקום אחר כי האשה והנערה צריכה להתלבש בבגדים נאים ולהתקשט בתכשיטים מתאימים, כדי להקרין תדמית נאה ומלאת חן יהודי"

עמ' 9 : "נשים צריכות להתלבש בצורה נעימה ובטוב טעם... ההלכה מכירה בהחלט בצורך הקיים אצל נשים להתלבש בצורה נעימה ובטוב טעם, ואף מעודדת אותן לכך" [היכן בדיוק מעודדת ההלכה את האשה להתלבש בצורה נעימה ובטוב טעם ברשות הרבים?]

עמ' 226 : "כיון שכיסוי הראש ממלא תפקיד כה חשוב, מתאים שסגנונו ישקף את עדינותה הפנימית ורגישויותיה של בת ישראל. לפיכך, עליו להיות פריט לבוש המוסיף חן ואצילות למעמדה המלכותי של האשה היהודיה"

עמ' 399 : "יהבה נדאג שפנינו יקרינו עדינות, מידות מתוקנות ושמחת חיים, **להנאת הזולת**" (שומו שמים!!!)

עמ' 226 : "**אשה נשואה** היא "אשת איש", ועובדה זו מצדיקה את הדרישה שחלק מיופיה יישמר מעיני הציבור. לפיכך, על אף שעליה להתלבש בצורה נעימה ונאה, **באופן המשקף את שמחתה ואצילותה**..." [לעיני הציבור!]

עמ' 395 : "מחוץ לבית, יש להשתמש בבושם בצורה זהירה ומועטה בלבד. על נשים ונערות להשתמש בריחות עדינים בלבד, היוצרים השפעה נעימה על הסביבה הקרובה ביותר"

עמ' 413 : "כאשר אשה יהודיה משתמשת בתכשירי איפור כדי לשפר את הופעתה, **מטרתה צריכה להיות הוספת חן הנותן ביטוי לאישיותה האמיתית**"

עמ' 403 : "אשה עשויה להזדקק לאיפור כדי לשפר את הופעתה בפני בעלה... **יותר מכך, אשת חיל מפיצה סביבה שמחה**, ולשם כך יש צורך במראה פנים בריאות ושמחות. צורך זה עלול לעיתים להצדיק שימוש במעט איפור, במקומו הראוי" [כלומר, גם שלא בפני בעלה, על אשת חיל לדאוג שמראה פניה יפיץ סביבה שמחה...]

עמ' 406 : "**השימוש הנכון באיפור** משפר את הופעת האשה ויוצר תדמית בריאה, מאושרת ונעימה לעין..."

שימו לב - - - הפסוק בתהילים אומר : "ויתאו המלך יפיך כי הוא אדניך והשתחוי לו." מלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא, יאהב את יופיך, בידעו כי את נתינה נאמנה לו, החפצה ביופי ברוח הנכונה, מתוך שאיפות טהורות. את דואגת ליופיך במידה מבוקרת ומאוזנת, מתוך רצון להנעים לסביבתך..."

[והמציא בזה פירוש מחודש בפסוק, ובכל המפרשים לא מצאנו כלל מי שפירש הפסוק על יופי חיצוני, ועל אחת כמה וכמה שאין להעלות על הדעת פירוש זר שכזה, שיאהב המלך את התייפותך ברשות הרבים "מתוך שאיפת טהורות"..." "מתוך רצון להנעים לסביבתך"...]

ואכן בעמ' 427 מביא המחבר מכתב שכתבה לו אחת הקוראות: "התעודדתי מן הרעיון האומר שעל האשה להקפיד על הופעה נאה..."

ובל נשכח שלא מדובר כאן על הופעתה בתוך ביתה אלא על הופעתה ברשות הרבים, ו"להקרין תדמית נאה" "מאוסרת ונעימה לעין" "להנאת הזולת" "מתוך רצון להנעים לסביבתך" אין הכוונה כלפי נשים דוקא, שהרי גם בגייטסהד אין עדיין רחובות נפרדים לגברים ולנשים... ובעמ' 413 לא התבייש המחבר לכתוב זאת בפירוש: **"עליה להופיע בין אנשים במראה נאה ומלא חן"...** כמובא לעיל.

וכעת הגיעה לידינו החוברת "עוז והדר לבושה - תודה!", בה פירסם המחבר [כפרסומת לספר] מכתבי תודה ועידוד שקיבל מקוראות, ומצאנו בה משפט מחריד, שאינו מותר עוד מקום לספיקות בכוננת הדברים. וכך כותבת אחת הקוראות (עמ' 6):

"אבל החשוב מכל, החדרת בקוראות גאווה יהודית. אני מרגישה זכות וכבוד על הדברים שאינני יכולה לעשות. אני מודעת לכתר בת מלך המעטר את ראשי, ולאחריות הבאה אתו. כיום אני לוקחת בחשבון ונזהרת מאד להיראות במיטבי ולגרום הנאה לכל מי שפוגש אותי, בפרט לבעלי".

[כן, כן, לא טעיתם, קראתם נכון... ראה צילום בתחילת החוברת].

כל מילה מזעזעת, וכל מילה נוספת מיותרת. [ומי שאינו מבין ואינו רואה כל בעיה בדברים אלו - אינו מבין צניעות מה היא, וחוברת זו אינה מיועדת לו ולשכמותו].³

את ה"מקור" והביאור ל"מצוה" הנ"ל מצאנו בעמ' 380:

"יש נשים המתלבשות בבגדים קודרים וחדגוניים, וכמעט שאינן מקדישות מחשבה להופעתן. ביניהן יש אפילו כאלה, הנהגות כן מתוך רגש מוטעה של צניעות וענווה. לדוגמא, לא איכפת להן כיצד נראית הפאה שעל ראשן, והן יוצאות מביתן חבושות פאה לא מסורקת ומוזנחת. בנוסף לכך, הן לובשות שמלות חסרות צורה וצבע, משוללות כל חן. סגנון לבוש כזה גורם תחושת אי נוחות לרוב הנשים, היודעות להעריך טעם טוב ולבוש אסתטי, ולכל הפחות מצפות מאשה שתקפיד על הופעה נאה ונעימה. התלבשות בבגדים קודרים ועלובים אינה מעשה מצער ובלתי חברותי בלבד, בנוסף לכך יש כמה סיבות חיוביות ביותר מדוע נשים ובנות צריכות להקפיד תמיד על הופעה נאה ולבוש נעים לעין".

ומנה בזה שלש סיבות:

³ ויעויין להלן בסוף הערה 9.

סיבה א': "על האשה למצוא חן בעיני בעלה".

סיבה ב': "לבוש חייני מטפח שלום בית".

ולא זכינו להבין, מה נוגעות סיבות אלו להופעתה ברשות הרבים בפני זרים כאשר בעלה שקוד על תלמודו בבית המדרש? כיצד ייתכן שסיבות אלו מהוות ביקורת דוקא על נשים ה"יוצאות מביתן חבושות פאה לא מסורקת"?

סיבה ג':

"מלבד הסיבות (!...) שניתנו נגד לבוש עלוב וקודר, הרי שלבוש בסגנון זה פועל נגד הצניעות - הוא מרתיע נשים אחרות מעצם המושג צניעות. נשים הזקוקות לעידוד בענין הצניעות, רואות בסגנון לבוש עלוב וקודר אישור לדבריו של היצר האומר להן מזה זמן רב - "לבוש צנוע פירושו לבוש קודר ועצוב, ומראה המזכיר שפחה עלובה". מחובתינו לעמוד על המשמר, שלא להצדיק את טענותיו הכוזבות של היצר הרע, ואף לא לספק לו תחמושת או הוכחות. לעומת זאת, אשה המתלבשת בחן ובטוב טעם, בעצם הופעתה היא פורקת מעל היצר הרע את נשקו, ומוכיחה שהוא אינו צודק בעליל. היא, ונשים אחרות המתלבשות כמותה, זוכות להפיץ צניעות בכלל ישראל ולחזקה".

רעיון כה נפלא, חבל שייאמר רק בנושא הצניעות. מן הראוי להעתיקו גם לנושאים אחרים, כמו למשל - לימוד התורה. בחור שלגודל התמדתו מתרחק מהנאות גשמיות מיותרות - פועל נגד לימוד התורה. הוא מרתיע בחורים אחרים מעצם המושג התמדת התורה. בחורים הזקוקים לעידוד בלימוד התורה, רואים בסגנון חיים זה אישור לדבריו של היצר הרע האומר להם מזה זמן רב - "התמדה בלימוד התורה פירושה חיים קודרים ועצובים, משוללי כל הנאה גשמית". מחובתינו לעמוד על המשמר, שלא להצדיק את טענותיו הכוזבות של היצר הרע, ואף לא לספק לו תחמושת או הוכחות. לעומת זאת, בחור המקפיד ללכת לפעמים לקנות פיצה או גלידה, ולצאת מידי פעם לטיולים הרפתקניים, בעצם הנהגתו זו הוא פורק מעל היצר הרע את נשקו, ומוכיח שהוא אינו צודק בעליל. הוא, ובחורים אחרים המתנהגים כמותו, זוכים להפיץ תורה בכלל ישראל ולחזקה...⁴

⁴ דוגמא נוספת - כשרות המאכלים. אדם קדוש שבהתאם לדרגתו מחמיר מאד בעניני כשרות, אינו אוכל בשר ועופות שאינם משחיטה פרטית, אינו אוכל כלל באולמות, שותה רק מים, מעשר בעצמו כל דבר וכי' - פועל נגד שמירת הכשרות. הוא מרתיע אנשים אחרים מעצם המושג כשרות. אנשים הזקוקים לעידוד בענין שמירת הכשרות רואים בהנהגות אלו אישור לדבריו של היצר הרע האומר להם מזה זמן רב - "שמירת כשרות פירושה חיים מוגבלים וסגפניים, כמעט ללא אפשרות אכילה". מחובתינו לעמוד על המשמר שלא להצדיק את טענותיו הכוזבות של היצר הרע, ואף לא לספק לו תחמושת או הוכחות. לעומת זאת, אדם המקפיד לאכול באולמות ומלונות, לסמוך על כל הכשר

ולסיום הענין, נצטט קטעים מתוך תיאור הצנועה האידיאלית להשקפת המחבר, בעמ' 332 :

"הצניעות היא תחום בו האשה או הנערה מתלבשת, מכסה או מקשטת כל חלק מגופה, בהתאם לדרישות הלכות הצניעות... משקפיה ועגיליה מלאי חן ועדינות, ומוסיפים לחן המאיר את הופעתה הצנועה. פתח צוואר שמלתה מושלם, ומעוטר בשרשרת חנינית, המוסיפה יופי לדמותה הנעימה... השמלה צבעונית, נחמדה ונעימה לעין... הצמיד, השעון והטבעות בהם היא מתקשטת הם תכשיטים איכותיים, המוסיפים להופעתה הייחודית..."

עוז והדר ל-בושה, ואיך נשחק ליום אחרון...

עמ' 377 :

"מעניין לציין כי לעיתים אפילו בקרב אומות העולם לא מרשים לנשים צעירות להתלבש בלבוש מרושל. לדוגמא, בחברות תעופה יוקרתיות רבות, לבושות הדיילות בסגנון מכובד ביותר. והוא הדין לגבי זבניות בחנויות יוקרתיות. שערן קצר או אסוף, בדרך כלל פתח הצוואר של בגדיהן קרוב להיות "כשר", הן אינן לובשות חצאיות גיינס, אינן עונדות עגילים ארוכים וכדו'. אותן חברות תעופה וחנויות יוקרתיות מעונינות להקרין תדמית מכובדת ביותר, באמצעות אותן צעירות המייצגות אותן. ידוע להן כי לבוש מרושל הוא זול ובלתי מכובד, ואינו עולה בקנה אחד עם התדמית שהם מעונינים בה. בנותינו הן בנות מלכים, תמיד. הן "דיילות" לא רק במשך חמש שעות של טיסה, בהיותן חשופות לעיני הציבור, אלא במשך עשרים וארבע שעות ביממה, יום-יום".

הנה להן לבנותינו, החפצות להתחזק ב"צניעות בלבוש ובהנהגה", מודל נפלא לחיקוי, ה"דיילות" בחברות תעופה יוקרתיות...

ברמה סבירה, ולא להחמיר יתר על המידה, בעצם הנהגתו זו הוא פורק מעל היצר הרע את נשקו, ומוכיח שהוא אינו צודק בעליל. הוא, ואנשים אחרים המתנהגים כמותו, זוכים להפץ כשרות בכלל ישראל ולחזקה...

דוגמא נוספת - שמירת שבת. אדם המחמיר מאד בהלכות שבת, אינו משתמש בחשמל כלל, אינו פותח את דלת המקרר, אינו מטלטל כלל אפילו בתוך העירוב ובשינוי וכד' - פועל נגד שמירת השבת. הוא מרתיע אנשים אחרים מעצם המושג שמירת שבת. אחים תועים הזקוקים לעידוד בשמירת שבת, רואים בחומרות אלו אישור לדברי היצר הרע האומר להם מזה זמן רב - "שמירת שבת פירושה יום מגביל ביותר, המזכיר ישיבה בבית הסוהר". מחובותינו לעמוד על המשמר שלא להצדיק את טעותיו הכוזבות של היצר הרע, ואף לא לספק לו תחמושת או הוכחות. לעומת זאת, אדם המקפיד להקל בהלכות שבת ככל האפשר, ולא להחמיר בדברים שאין בהם חיוב, בעצם הנהגתו זו הוא פורק מעל היצר הרע את נשקו, ומוכיח שהוא אינו צודק בעליל. הוא, ואנשים אחרים המתנהגים כמותו, זוכים להפץ שמירת שבת בכלל ישראל ולחזקה...

האם התרבות המערבית הקלוקלת היא זו שתלמד את בנותינו מהו לבוש "מכובד"?! האם מה שנחשב אצלם ל"מכובד" יכול להוות דוגמא ל"כבודה בת מלך פנימה"!!

מי שידוע מה זה "דיילות" ומהי מטרת תפקידן ולבושן ה"מכובד", מבין כי אכן מצא מין את מינו, ולפי מושגי ה"צניעות" של ספר זה אכן ה"דיילות" הן דוגמא מוצלחת לתפקידה של בת ישראל, "להופיע בין אנשים במראה נאה ומלא חן", "להקפיד על הופעה נאה ונעימה לעין" "להנאת הזולת", "להפיץ סביבה שמחה" ו"להנעים לסביבתה"...

עמ' 319 :

"שמלה נאה מסווה את הגוף עצמו, במקום להציגו לראווה, כי תשומת הלב מתמקדת בחן הבגד עצמו, ולא ביופי הלובשת. כאשר אבימלך שחרר את שרה מארמונו, לאחר שטעה בחושו בו כי היא פנויה לנישואין, הוא נתן לה "כסות עינים". המדרש מסביר כי מדובר היה בבגד יפה. מדוע נתן אבימלך לשרה בגד שכזה? אמר רבי יוחנן עשה לה כסות שיהיו מביטים בה (בכסות) ולא בנויה (ביופייה של שרה). מאמר חז"ל זה מעביר מסר חשוב ביותר. שמלה יפה מסיטה את תשומת הלב מהגוף עצמו. לפיכך, טוב וראוי לשמלה שתהא פרחונית ומקושטת בכל צורה שהיא, בתנאי שהיא לא בולטת במיוחד ביופיה ואינה מושכת תשומת לב מופרזת".

דברים זרים אלו מנוגדים למקובל לנו מדורי דורות, שכל שהבגד פשוט יותר כך הוא צנוע יותר, ותמיד נהגו הצנועות להתלבש בבגדים פשוטים, ולא נשמעו מעולם דברים חדשניים אלו, ששמלה יפה, פרחונית ומקושטת, יש בה תוספת והידור בצניעות משום ש"שמלה יפה מסיטה את תשומת הלב מהגוף עצמו". וגם אם יתכן לדון האם מותר מן הדין להתלבש בשמלה פרחונית ומקושטת או לא, אך ספר זה הופך את הקערה על פיה ומלמד את בנותינו בשם חז"ל "מסר חשוב ביותר", שטוב וראוי לשמלה שתהא **בדוקא** פרחונית ומקושטת ושיש בזה כביכול תוספת צניעות...

גם מצד עצמם מוכחים הדברים מן המציאות, והחוש יעיד בבירור שבגד יפה עלול להכשיל יותר מאשר בגד פשוט, וכן בדברי רבותינו מבואר שני הבגדים עלול לגרום למכשול, כמבואר בגמ' ע"ז כ: דאסור להסתכל בבגדי צבע של אשה [ולאו דוקא בגדי צבעונים אלא הכוונה לבגדים נאים, כמבואר בחינוך מצוה קפח וז"ל: "ואפי' להסתכל בבגדי צבע של אשה, כלומר בבגדים נאים שדרכן לעשותן בגדים צבעונים", וכ"כ באום אני חומה עמי' נו, וכן בס' הסתכלות בהלכה פ"ה ס"ג עיי"ש], ופירש"י ש"זוכר את האשה כמו שהיא מלובשת בהן שמיפין אותה ומרהר אחריה", ושם בד"ה בעתיקי "שלבשתן וכבר ראה אותה מלובשת בהן וכשחוזר ורואה אותן נזכר ביופיה, ודוקא בגדי צבעונין לפי שהאשה נאה בהן ולא שכיחי אבל שאר בגדים דשכיחי ואינן לנוי לא מסיק אדעתיה להרהר", ועי' גם באבן עזרא על הפסוק "והסירה את

שמלת שביה מעליה" שפירש "שמה בעבור יופי מלבושה חשק בה", ובילקוט שמעוני בראשית מד במעשה דשמחזאי ועזאל "עזאל לא חזר בתשובה ועדיין הוא עומד בקלקולו להסית בני אדם לדבר עבירה בבגדי צבעונין של נשים", ועוד רבים, והוא פשוט וא"צ להאריך.

ומה שהביא מהמדרש, הנה ראשית יש להבהיר שגם אם לא היה לזה יישוב - לא ניתן לחדש הנהגה למעשה על פי דברי מדרש, נגד הנהגות הצניעות המקובלות לנו מדורות הקודמים ונגד המציאות והמוחש, בעוד שלימוד זה לא שמענו בלתי היום, ולא מצאנו לאף אחד מרבותינו הקדמונים שיוורה כן למעשה על פי מדרש זה. [ובפרט שזהו נגד המבואר בגמרא ובקדמונים וכנ"ל]. אמנם לגופו של ענין, אין ללמוד כלל מדברי המדרש, כמבואר בהרחבה בהערה⁵.

⁵ הנה יעויין ביפה תואר [השלם] שפירש בזה"ל: "ויתכן שלהיות היופי נראה למביני מדע בהיות האשה בלי לבושים ותכשיטים, כי המקושטת בלבושים אין שבחה כ"כ ביופיה כי בעדי כליה מראים יופי יותר ממה שיש לה... ושרה להפלות יופיה היתה משובחת בכל צד, לכן אמר שיעשה לה כסות נאה מאד שאז לא ייראה כ"כ אמניות יופיה כי **יאמרו המלבוש גורם**". וכן פירש בע"פ יוסף וז"ל: "פי' עשה לה כסות חשוב מן האלף כסף, שיהיו הכל מביטים בכסות החשובה ולא בנוייה, **כי יאמרו שהלבוש גורם היופי**". וכן ביאר בפירושו 'נזר הקודש' (יעסנץ תע"ט) וז"ל: "ורבי יוחנן מפרש דה"ק עשה לה כסות חשוב מן האלף כסף שיהיו הכל מביטים בכסות החשוב ולא בנוייה כי אז לא ירגישו בעצם הוד יופיה **כי יאמרו שהלבוש גורם היופי**". והיינו דשרה היתה מד' נשים יפיות שהיו בעולם כמבואר בגמרא במגילה טו., והיו "הכל סכין ביופיה" כמבואר שם יד., והסיבה שנלקחה לפרעה ולאבימלך היא מחמת שהיתה מיוחדת ביופיה הרבה יותר משאר נשים, וכדי להמעיט את הסיכויים שיקרה שוב כזה דבר שאחרים יחפצו לקחתה [וכדפירש ב'מתנות כהונה' שם "כדי שלא תבוא עוד לידי תקלה"], עשה לה כסות נאה ביותר, ובוה יגרום שלא יהיה לאנשים ענין מיוחד לקחתה כי יסברו שהמראה היפה נגרם מחמת הכסות אך מצד עצמה אין בה יופי מיוחד יותר משאר נשים. וא"כ מובן שכ"ז לענין חשש לקיחה, שבוה ישנו משקל מכריע לידיעה שהיא מיוחדת ביופיה יותר משאר נשים, אבל לענין החשש שתמשוך עיני האנשים ויכשלו בה בהסתכלות והרהורים רעים - פשוט שכל שמוסיפה יופי מוסיפה בחשש זה. [ובפרט דהיצה"ר הוא דמיון, ויש לדייק בלשון היפה תואר' שכי' "למביני מדע" ואין ללמוד מזה להיום שהדמיון שולט וד"ל]. וכמו"כ כ"ז דוקא בשרה להפלות יופיה, אבל בסתם נשים אדרבה, מבואר שבגדים יפים מייפים את האשה הרבה יותר ממה שהיא באמת.

ולא מצאנו מי שפירש להדיא כה"עזו והדר לבושה' ש"שמלה יפה מסיטה את תשומת הלב מהגוף עצמו", אף שכך היא ההבנה השטחית בלשון המדרש. וגם אם נפרש כן, עדיין אי אפשר ללמוד מזה לדידן, מכמה סיבות: א. דגם לפ"ז ייתכן שהוא דוקא בשרה לרוב יופיה שאין מה להוסיף על יופיה וכסות נאה רק תוכל להמעיט את הנוק, ואין ללמוד מזה לסתם נשים. ב. שזו היתה סברת אבימלך, ומנין שאברהם ושרה קיבלו את דבריו? ג. שם הרואים היו גויים, ואין ללמוד מזה לענין הכשלת היהודים. ד. א"א לדעת על איזו כסות מדובר, שהרי ידוע שגם הבגדים הנחשבים היום לכשרים אינם דומים כלל לבגדי הדורות הקודמים שהיו רחבים הרבה יותר והיו מצניעים את צורת הגוף לגמרי הרבה יותר מאשר כיום, [עי' רש"י שבת יב. בדגדי נשים רחבים הרבה, וגם של הזקנות צורים במקצת הם רחבים כשל אנשים מעווננים, ויע' ריטב"א שבת נז. דדרך נשים לצאת "בכמה בגדים רחבים"], וייתכן שאף שרוולים לא היו להם בבגד העליון אלא היה עוטף את הכל וכד', [וכעין גלימא, עי' שבת עז: "שנעשה בו כגלם" ופי' רש"י "שאין לו חיתוך איברים"], ואפשר שכסות כזו כשהיא נאה ההסתכלות בה היא הבטה בנוי הכסות ולא בנוי האשה, אבל איך אפשר ללמוד מזה לבגדים שלנו המותאמים הרבה יותר לצורת הגוף? ואם היה מדובר בתוספת ראייה לדבר שכבר מצאנו ומקובל לנו מאמותינו עוד היה אפשר להבין, אבל להמציא דבר חדש נגד המקובל לנו עד היום ונגד המציאות והמוחש על סמך ראייה ברמה כזו, [ואפילו על סמך ראייה טובה, וכמו שנתבאר בפנים] - זהו דבר שלא מתקבל על הדעת.

ומלבד זאת, הנה ב'מתנות כהונה' שם ביאר בזה"ל: "כסות יפה מצוייר **שיהיו כל עינים מביטים בו**", וכן בפירוש המיוחס לרש"י גרס "**כסות שהיא עושה עיניים, שהכל מביטין בה**", ומבואר מזה שמדובר היה בבגד המושך את העין, שהיה בולט במיוחד ביופיו ומושך תשומת לב מופרזת, ואם כן אם באנו ללמוד מדברי המדרש הנהגה למעשה יש ללמוד שגם בגד כזה הוא "טוב וראוי", ואילו ספר זה התנה את ה"מצוה" של שמלה יפה "בתנאי שהיא לא בולטת במיוחד ביופיה ואינה מושכת תשומת לב מופרזת", ודבריו נסתרים מיניה וביה.

ונהנה באותו מדרש שהביא נאמר גם "כסות עינים - כסות שהיא עשויה עינים עינים", ופירש ה"פה תואר" פירוש מעשה אורג המלא נקבים ותולים על הפנים והיא רואה את הכל ואין איש יוכל לראותה", וכן פירשו ה"עץ יוסף" ועוד, וא"כ מדוע לא למד גם מכאן הנהגה למעשה, שטוב וראוי לפנינו שיהיו מכוסות בכדי שלא יוכלו לראותה? מדוע לשנות את המקובל כיום אין ללמוד מדברי המדרש ורק לשנות את המקובל מדורות קודמים פתאום מוצאים את דברי המדרש?:

עמ' 319 :

"בתקופת חז"ל לבשו הנשים בגדי צבעונים כדי להיראות יפות"

הנה לא ציין מנין לו זאת, ואף שמצינו שנשים מתקשטות בבגדי צבעונים אך מנין שהיה זה גם ברשות הרבים? ועי' ברש"י במסכת ע"ז כ: דבגדי צבעונין לא שכיחי, הרי שלא היה מצוי לאחרים לראות אשה לבושה בבגדי צבעונים. ולא באנו לדון כאן אם מותר או אסור, רק קבלנו על הקביעה ההיסטורית שהמציא ללא שום מקור, בכדי לרתום גם את נשות חז"ל לרעיונות העוועים הללו ולמושגי "הצניעות המתקדמת"...

עמ' 374 :

"בארצות המזרח התלבשו נשים יהודיות חרדיות בלבוש ססגוני יותר מאשר רעותיהן בנות המערב. בדומה לכך, הן ענדו תכשיטים בכמות רבה יותר מאחרות".

כל זקנה מארצות המזרח תוכל להעיד שאלו הם דברי הבל! שכן דוקא בארצות המזרח היו הנשים הולכות בצניעות מופלגת, וגם אם בבית היו מתלבשות בלבוש ססגוני ומתקשטות בתכשיטים בכמות רבה - ביציאתן לרחוב היו מתכסות בסדינים וברדידים שכיסו את בגדיהן הצבעוניים ותכשיטיהן!⁶

⁶ וראה מה שכתב בשו"ת 'הסבא קדישא' [למהרש"א אלפנדרי זצ"ל] ח"א סי' לב כ': "גם זכורני בימי חורפי כמה שנים ששום אשה מנשי ישראל לא היתה יוצאת כלל לרשות הרבים, ואף בעת הדחק לילך אצל חברתה היתה מתכסית בלבוש בגד שחור כל גופה מראשה ועד רגליה...". וכ"כ בשו"ת 'פני יצחק' [לרבי יצחק אבולעפיה זצ"ל] ח"ו סי' ו' על המנהג בעירו: "וכשהן הולכים מחצר לחצר אחרת דרך רה"ר או לשווקים הם מתכסים מכף רגלם ועד קדקדן ועד

עמ' 319 :

"יש לציין כי בתקופת חז"ל לבשו נשות ישראל שמלות שהגיעו כמעט עד כפות רגליהן, באופן שלא היה ניתן להבחין כלל ברגליים. ראה תשובת הרדב"ז (ב:תשע) הכותב כי כך נהגו נשים להתלבש, וכך אף ברור מתוך הגמרא במסכת שבת (צח ע"ב)".

וז"ל הגמרא שם: "תנא דבי רבי ישמעאל, למה משכן דומה, לאשה שמהלכת בשוק ושיפוליה מהלכין אחריה", ומבואר שהלבוש היה ארוך אף יותר מכפות רגליה, וכיצד זה קיצר גם את בגדי הנשים שבזמן חז"ל לומר שהיו רק "כמעט עד כפות רגליה"?

עמ' 230 :

"ויאמר ה' יען כי גבהו בנות ציון וכו' הלוך וטפוף תלכנה (ישעיה ג:טז). מסביר רש"י: הלוך וטפוף: היו קושרות פאות נכריות... עם קליעותיהן שיראו גסות וטפופות. כך נהגו הבנות, במטרה להציג ולהפגין את יופיין, הגם שלמען הופעה נאה ונעימה, היה די בסירוק ועיצוב שערן הטבעי".

המסר המסתתר: הנהגה זו לא היה בה חיסרון מצד עצמה, אלא רק משום שהיא היתה מיותרת ולא נצרכה למען "הופעה נאה ונעימה", אבל אם תחליט בת מסוימת שהיא נזקקת לזה למען "הופעה נאה ונעימה" הרי שהדבר מותר לה...

ובהמשך שם כתב:

בכלל ברדיד גדול הנקרא צעין ואינן פושטין אותו בדרך כלל, ולא נראה מהן בחוש הראות אלא פניהן לבד, ויש מהן הרבה נשים צנועות יותר שמסכין גם פניהם במסוה". ובספר 'סערת תימן' [לרבי עמרם קורח] עמ' קיז תיאר את המנהג בתימן: "הנשים נוהגות צניעות גדולה בכל הליכותיהם, וביותר נשי אנשי המדינות, מלבושיהם מתוקנים וארוכים מכסים כל גופם, וכולם צבועים שחורים... כשיוצאה מרחוב לרחוב, אפילו בתוך השכונה, לובשת רדיד ארוך ורחב ומכסה בו הרדיד הקטן אשר על ראשה וכל בגדיה שעליה, ובקצותיו כורכת על ידה, ומכסה את פניה בסדין ארוג מחוטי משי דקים קורין לו מג'מוק, כדי שתהא רואה ואינן נראה מגופה אפילו כחוט השערה, ואינה פושטת רדיד זה אלא אחר שתחזור ותגיע לביתה". ובספר 'אגרות ארץ ישראל' עמ' 172 מובאת אגרת משנת ר"פ שכתב הר"ר ישראל שעלה מאיטליה לירושלים ומתאר לידידו שבאיטליה את מנהגי הצניעות שבארץ ישראל [שתושביה היו אז מארצות המזרח ולא מהמערב], וזה לשונו: "הנשים הולכות בצניעות גדולה, כל המלבושים עד צוארם, ואינם מגלים אפי' אצבע מבשר, וכשיוצאות לחוץ הן מעוטפות כולן בסדין לבן, ובגד שחור על פניה... ומכסות כל גופן, אפי' אם היתה נראה אצבע קטנה היה גנאי גדול להן, ומלעגים על מלבושי הנשים שלנו והדין עמהם". [ניתן ג"כ לראות תמונות המעידות על כך בספר הנפלא 'עולמות של טוהר'].

"תוכחתו של ישעיה הנביא מכוונת לנערות שהגדילו את נפש שערך באופן מלאכותי... על אחת כמה וכמה אין ראוי שאשה נשואה, ממנה מצפה הקב"ה לתוספת צניעות תסתובב עם כיסוי ראש מנופח, המושך את העין".

והנה לא זו בלבד שהתעלם מדברי רש"י בשבת סב: שכתב: **"ונשואות היו לפיכך מספר בגנותן"**, אלא עוד פירש בדיוק להיפך, שתוכחתו של ישעיה הנביא היתה **מכוונת לנערות**, ואשה נשואה יכולה רק ללמוד מזה קל וחומר... ולא הצלחנו להבין מה ראה על ככה, לפרש בהיפך מדברי רש"י, ללא שום מקור אחר. ואולי משום שכלפי אשה נשואה לא היה יכול להוסיף את התוספת הנ"ל "הגם שלמען הופעה נאה ונעימה היה די בסירוק ועיצוב שערך הטבעי"...

עמ' 329 :

"יש דגמי נעליים שאינם מתאימים כלל, כדוגמת אלו בעלות העקב הגבוה במיוחד. אם ברור לכל המתבונן מן הצד, שהליכה בנעליים כאלה אינה נוחה, כל העושה כך מכריזה על נכונותה להקריב נוחות בסיסית למען מראה גבוה יותר ותוספת יופי להופעתה. זהו מרדף אחר היופי, שאינו הולם אדם איכותי ובעל ערכים כבת ישראל".

המסר המסתתר: החיסרון בנעליים בעלות עקב גבוה במיוחד הינו משום שההליכה בהן אינה נוחה, וא"כ ההולכת בהן מקריבה נוחות בסיסית למען מראה גבוה ותוספת יופי להופעתה, וזהו מרדף אחר היופי, אבל מי שתמצא נעליים בעלות עקב גבוה במיוחד שהן גם נוחות להליכה ואין צורך להקריב נוחות בסיסית בכדי ללכת בהן, אין בהן כל פסול, על אף שהן בעלות עקב גבוה במיוחד, שהרי הן אינן מהוות "מרדף אחר היופי"... [ואדרבה, יתכן שאף רצוי ללכת בהן שהרי ראוי לבת ישראל להוסיף יופי להופעתה בכדי להנעים לסביבתה... כמו שנאמר "ויתאו המלך יופיד"...], וייתכן שאפילו אם באמת הן אינן נוחות, אך אם הן עשויות באופן שחוסר הנוחות אינה ברורה לכל המתבונן מן הצד, וא"כ אין כאן "הכרזה" על נכונותה להקריב נוחות בסיסית למען מראה גבוה, הדבר אינו כל כך חמור ויש מקום להקל...

אם כותבים על עצם חוסר הצניעות⁷ שישנו ב"עקב גבוה במיוחד", לאחר מכן אכן יש מקום להוסיף גם הוספות אלו, שהדבר חמור יותר כאשר מקריבים למענו נוחות בסיסית, ובפרט אם

⁷ יש להבהיר, מה שיכול כל רגיש להרגיש, שחוסר הצניעות שבקבים גבוהים אינו "מראה גבוה" ו"תוספת יופי" אלא הרבה מעבר לכך. עצם תנוחת הגוף כשהוא מתוח על עקבים גבוהים מבטאת שחצנות ופריצות (ליתר פירוט והרחבה ראה בחוברת "מחר יהיה מאוחר" מהדורת תשע"ב בסופה), והוא דבר שמקורו בעולם הפריצות השפל ביותר.

הדבר ניכר, אך כאן לא נכתבה אף מילה על עצם חוסר הצניעות שבכך, וכל הנושא מתחיל ונגמר בחוסר הנוחות...

וכן בהמשך דבריו:

"אחד מדגמי הנעליים הדוחים ביותר שהופיעו שוב לאחרונה, הם הנעליים בעלות סוליות עבות במיוחד. סוג זה של נעליים היה קיים עוד בימי ישעיה הנביא. הוא כותב אודות בנות ישראל בזמנו: "הלוך וטפוף תלכנה". המדרש מסביר: "כשהיתה אחת מהן קצרה היתה לובשת קרקוסין עבים כדי שתראה ארוכה". ישעיה הנביא התייחס למנעלים אלו כאל שיא כיעור מרדף היופי, שהרי פירוש הדבר שבנות ציון התאמצו בכל כוחן להיראות יפות או גבוהות. הן היו מוכנות אפילו לנעול **נעליים כבדות** (כפי שהיו הנעליים באותם ימים) ומגושמות, העיקר להבטיח שאמנם "השיגו" את חברותיהן הגבוהות יותר".

ושוב, גם לדברי ישעיה הנביא דחף - ללא שום מקור - את ענין חוסר הנוחות, ופירש שהחיסרון היה במה שבנות ציון התאמצו ללבוש "קרקוסין עבים" למרות שהם היו נעליים כבדות ומגושמות, כלומר - שאילו לא היו הקרקוסין "כבדות ומגושמות" לא היה מוכיחם הנביא על כך, על אף שמטרת לבישתן היתה להוסיף גובה ויופי...

וסיים הדברים: "**חוסר הטעם והמידות הרעות** המתבטאים בנעילת נעליים כאלה היו צריכים לגרום לבת ישראל להתכווץ מבושה בהעלותה על לבה שבמקומות בהם חלה התדרדרות בצניעות ישנן בנות שומרות שבת וכשרות, המסתובבות בנעליים כה **מכוערות**".

לא "חוסר צניעות" אלא "חוסר הטעם והמידות הרעות", לא "נעליים פרוצות ואסורות" אלא "נעליים כה מכוערות"...

עמ' 457: "התורה מספרת לנו שכאשר הגיעו אורחים זרים לביתנו של אברהם אבינו, נשארה שרה אמנו ברוב צניעותה באהלה, **משום שלא היה כל צורך בנוכחותה**", וכן בעמ' 170: "היא הרגישה כי לא נכון להופיע בפניהם, **מאחר** ובעלה נמצא אתם, **ואין צורך בנוכחותה**".

וכן בעוד מקומות בספר מקורותיו 'לבושה של תורה', בכל מקום שמביא ענין זה טורח להדגיש שהסיבה שהיתה באוהל היא משום שלא היה צורך בנוכחותה, כלומר - אבל אם היתה

מרגישה שיש צורך בנוכחותה היתה נראית אל האורחים. ולא ציין מנין לו זאת, ובמפרשים שהוסיפו ביאור בזה לא ראינו שמצאו לנכון לבאר כן, ראה ברד"ק שם: "למדנו בסיפור הזה כי לא נאה לנשים הצנועות להתראות בפני האורחים", ובמזרחי שם: "הנה באהל - צנועה היא ואין מדרכה להיראות", ובכלי יקר שם: "שהיא באהל תמיד מחמת שהיא צנועה"⁸, הרי שסתמו שמחמת צניעותה נמנעה מלהיראות בפני האורחים, ומנין לו תוספת זו שדוקא משום שלא הרגישה צורך בנוכחותה? וגם אם יתכן שיש לדון מהי ההנהגה למעשה בזה, אין זה מתיר ח"ו להוסיף "שיפוצים" בדברי חז"ל בכדי להתאימם למושגים של דורנו...

עמ' 106:

"הפסוק אומר 'כל כבודה בת מלך פנימה, ממשבצות זהב לבושה'. מעניין לציין שפסוק זה, המדבר בצניעותן של בנות ישראל, מתייחס לשתי נקודות: האחת - הצנועה נמצאת בעיקר בביתה, ולא ברשות הרבים. השנית - כאשר היא בביתה, היא לבושה בבגדים נאים ומענגים. הגם שהיא צנועה ביותר, היא מייחסת חשיבות להופעתה בנוכחות בעלה ובני משפחתה הקרובים".

שוב המצאה, שכן בדברי רבותינו לא מצאנו אלא שיש לאשה להתקשט בפני בעלה כדי למצוא חן בעיניו⁹, אך לא מצאנו כלל שכמו כן עליה לייחס חשיבות להופעתה בנוכחות "בני משפחתה

⁸ ובספר 'באר מים חיים' שם כתב: "ובדרך הפשוט נ"ל כי הנה מדרך הכשרה שבנשים החפצה באורחים לבוא אל האורח לשאלו מאין באתם וכד' בכדי שתניח לב האורח בזה להראות לו כי גם היא חפצה בו ואין בלבה עליו... והנה שרה לא עשתה כן ולא קיבלה פניהם כלל, ולזה שאלו איה שרה אשתך... מדוע לא באה של שולחן המלך לקבל האורחים בסבר פנים יפות..., ולזה השיב אברהם ויאמר הנה באהל, פ"י כי אף שחביב עליה אורחים למאד, מ"מ כל כבודה בת מלך פנימה וצנועה היא ואין דרכה לצאת מאהלה". [וראה עוד בספר 'מחברת הערוך' (לאחד מהראשונים - רבי שלמה אבן פרחון) שורש 'צם' וז"ל: "וכתוב ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל מה תלמוד לומר אלא להגיד כי האשה תהיה בבית אחר ולא יראה אדם פניה!"]

⁹ ונציין בזאת מדברי הקדמונים על פסוק זה: ספר משיבת נפש למה"ר יוחנן לוריא, פרשת וישב: "כל כבודה בת מלך פנימה, פ"י כל תכשיטיה נוי וכבוד שלה תהיה בפנים נגד בעלה". ספר 'חזה ציון' על תהילים להקדמון בעל 'משנת חסידים': "ועוד פטטא דקרא יש לפרשו על הצניעות, דמיבעי לה לאשת איש הנכבדת דבהיות לבושה ממשבצות זהב תהיה פנימה למצוא חן בעיני בעלה ולא תצא בהם לחוץ למצוא חן בעיני הבריות, דאין זה כבודה כי אם קלון הוא לה כי מגרה בהם יצר הרע". החיד"א בספרו 'דברים אחדים' דרוש כ' לשבת תשובה: "יזה שמעתי שזה רמז כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה, פנימה ממשבצות, דלפנים בביתה תתקשט לבעלה, אך בחוץ אם מכוונת שתמצא חן בעיני אנשים הוא עוון פלילים". ספר 'חכמה ומוסר' לרבי אברהם ענתבי ראש רבני ארם צובה: "ואל זה כיון דוד המלך ע"ה באומרו כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה, אבל בצאתה לרה"ר לא תלבש משבצות זהב, ולא יתנו תכשיטין לאשה אלא שתהיה מתקשטת בתוך ביתה בפני בעלה כדי שתמצא חן בעיניו ולא תתגנה עליו".

[נשים לב לדברי החיד"א "אך בחוץ אם מכוונת שתמצא חן בעיני אנשים הוא עוון פלילים", וכן לדברי בעל 'משנת חסידים' "ואל תצא בהם לחוץ למצוא חן בעיני הבריות, דאין זה כבודה אלא קלון לה", ונזכר בציטוטים המוזעזעים

הקרובים" (בניה, אחיה, הוריה וכו'). וגם אם יתכן שאפשר לדון בכך האם ישנו ענין כזה, לייחס חשיבות מיוחדת להופעתה בנוכחות בני משפחתה הקרובים, אך "לדחוף" ו"להדביק" לפסוק המצאה חדשה שלא נמצאה בדברי רבותינו ולהציגה כחלק מהפירוש הפשוט של הפסוק, הוא דבר שלא ייעשה.

עמ' 374 :

"הפסוק בתהילים אומר 'כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה'... בפסוק זה, נמשלת צניעותה של האשה בישראל ליהלום יקר ערך, אותו היא עלולה לאבד, חס ושלום, ללא שמירה מתאימה. כדי שהבגד יעניק הגנה ראויה ומהימנה, יש לדאוג שיהא באורך מתאים ו**בדוגמא הולמת**. כאשר בגדיה המעוצבים בעדינות הינם **בצבע נעים וחינני**, הם מעשירים מאד את הופעתה האצילית (נכתב עפ"י פירוש לתהילים של הוצאת 'ארטסקרול')".

האם זה מה שיש ללמוד מפסוק זה? שבגדים [המיועדים ל"חוצה", לא ל"פנימה"...] בצבע נעים וחינני מעשירים מאד את הופעתה האצילית? האם "צבע נעים וחינני" זה מה שיעניק הגנה לצניעותה של האשה בישראל?!

עמ' 398 :

"תכשיטים הינם חלק טבעי מלבושה של האשה, בתנאי שהם נעימים ועדינים. מותר אפילו לענדו תכשיטים במקומות ציבוריים... למעשה אנו מוצאים בחז"ל שאפילו נשים חשובות ביותר, כאשתו של רבי עקיבא, ענדו תכשיטים".

האם מצאנו בחז"ל שאשתו של רבי עקיבא ענדה את תכשיטיה במקומות ציבוריים? אין זו אלא עורמה והולכת שולל, לציין לאשת רבי עקיבא כאשר דנים על ענדת תכשיטים במקומות ציבוריים!

הני"ל בעמודים 11-13 על "מצותה" של האשה "להופיע בין אנשים במראה נאה ומלא חן"... "להיראות נאה בצאתה מביתה משום שהקב"ה העניק לנשים חן כדי שתיראנה נחמדות תמיד"... "להקרין תדמית נאה ומלאת חן"... להתלבש "בצורה נאה ומלאת חן"... "להוסיף יופי לדמותה הנעימה"... ו"להיראות במיטבי ולגרום הנאה לכל מי שפגש אותי"... רח"ל].

"המדרש (ויקרא רבה יג: ד וכן מובא בתוספות חגיגה ט ע"ב) מביא משל מיוחד מאוד : "יאי עניותא לברתיה דיעקב כערקתא סומקתא לסוסיא חיורא" **כלומר**, נאה מיעוט [תכשיטים] לבת ישראל, כמו סרט אדום הקשור סביב צוארו של סוס לבן. נראה כי **כוונת חז"ל** היא : סוס לבן נחשב לבריה אצילית ביותר. חבל לקשט חיה כזו במידה מופרזת, המסתירה ומסווה את יופיו הטבעי של הסוס. ברם, סרט אדום הקשור סביב צוארו של סוס לבן הינו קישוט מתאים ואף ראוי לשבח. חוט זה הוא פריט קטן, המבליט את מראהו האצילי של הסוס הלבן ואת יופיו, שהרי הצבע הלבן נראה יפה במיוחד בתוספת מעט צבע אדום המנוגד לו. כך לגבי השימוש במיעוט תכשיטים במקום הפרזה והגזמה. **חינה של בת ישראל** וענותנותה אינם מוסתרים כאשר היא **עונדת לגופה תכשיטים בטוב טעם** - נהפוך הוא, **התכשיטים תורמים לחן, לאצילות ולמראה הטוב בהם התברכו בנות עמנו במידה גדושה**".

ראשית, נשים לב למסר המעוות המונח בדברים אלו, לפיו הפסול בהפרזה בתכשיטים הינו משום שהם מסתירים את חינה ויופיה הטבעי, לעומת מיעוט תכשיטים בטוב טעם התורמים לחן ול"מראה הטוב" ולכן זהו דבר חיובי ורצוי... ובמילים אחרות: להסתיר ולהסוות את היופי הטבעי - דבר פסול, להוסיף ולתרום ליופי הטבעי - דבר כשר ומבורך... והכל גם ברשות הרבים כמובן, בכדי "להנעים לסביבתך"...

מסר כזה מופיע במקומות נוספים בספר :

עמ' 399 : "קישוט יתר הינו מעשה גס **הממעית מחינה הטבעי** של האשה או הבת".

עוד שם : "עגילים ומשקפיים... יכולים להוות **תוספת מבורכת ללבוש נעים לעין**, או להרוס רושמו של לבוש, שבלעדיהם היה מלא חן יהודי ועדין".

עמ' 330 : "תוספת נכונה של עיטורי זהב עשויה להוסיף חן לנעל, אך כמות מופרזת של ברק נוצץ אינה מכובדת ומשפיעה בכיוון ההפוך על חינה ועדינותה של האשה".

וכן בעמודים הבאים בענין האיפור, כגון בעמ' 413 :

"כמה מצער לראות את אלו המשתמשות בצבע בצורה מוגזמת, **שלא זו בלבד שאינן מבליטות את חינן ומבטאות את מעלותיהן**, אלא להיפך, הן מכסות ומסתירות הכל. יכולה, לדוגמא, להיות אשה מיוחדת מאד, המצטיינת בטוב ליבה ובהתחשבותה בזולת, למרות זאת, בשל הציפוי המסתיר את תווי פניה האמיתיים, **קשה מאד**

לאדם שאינו מכיר אותה אישית להבחין בכך, ולהאמין שמדובר באשה מיוחדת וחמה, מחמת מראה הנחות".

[כלומר: על האשה לדאוג שלא להסתיר את תווי פניה האמיתיים, כדי שגם אדם שאינו מכיר אותה אישית יוכל להבחין שמדובר באשה מיוחדת וחמה המצטיינת בטוב ליבה... וזוהי הסיבה להמנע משימוש בצבע בצורה מוגזמת...]

אין כל פלא במראה הרחובות בשכונותינו, אחר שבנותינו מולטעות במסרים מעוותים שכאלו במסגרת "חיזוק הצניעות"...

שנית, פירושו בדברי המדרש (והוא בויק"ר לה:ה ולא כפי שציין) ש"אי עניתא לברתיה דיעקב" הכוונה "נאה מינוט תכשיטים לבת ישראל", זוהי המצאה בלעדית שלו, וכל המפרשים פירשו הדברים כפשוטם, יפה העניות לישראל, וכמפורש בגמ' בחגיגה ט: יעוין שם, וכמובן מן הענין במדרש עצמו שמאמר זה מובא כהמשך למאמר שלפניו יעוין שם, ובגמ' בחגיגה וכן בויק"ר יג: הלשון במאמר זה הוא "יאה מסכינותא/עניתא ליהודאי", ולשון "לברתיה דיעקב" המופיע בויק"ר לה:ה וכן בשה"ש רבה אות כז [עה"פ 'משכני אחריד'] - ביאר ה'מתנות כהונה' בשה"ש שם: "לישראל הנקראת בת יעקב".

גם עצם ה"מצוה" וה"מעלה" בהתקשטות ברשות הרבים בתכשיטים מועטים היא המצאה חדשה של ספר זה, ולא מצאנוה כלל בדברי רבותינו, רק מצאנו בהיפך ששללו בסתם את ההתקשטות ברשות הרבים ואכמ"ל. ואם היה מודה שזו המצאה שלו, היה ניתן אולי לסלוח, אך להמציא פירוש חדש בדברי חז"ל ולהציגו בספר כפירוש הפשוט בדברי המדרש בכדי שיתקבל הרושם שיש מקור מפורש בדברי חז"ל ל"מצוה" זו, זהו דבר חמור ומזעזע.

אחר כתבנו זאת, מצאנו בפירוש 'ענף יוסף' שאכן פירש דברי המדרש לענין תכשיטים, אך זה לשונו: "י"ל הכוונה כי דרך נשים להתקשט בתכשיטין וכמו שאחז"ל כתובות דף נ"ט ע"ב אין אשה אלא לתכשיטין, אך זהו בביתה לפני בעלה למצוא חן בעיניו כמ"ש כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה, אבל כשהיא הולכת חוץ לביתה בחוצות וברחובות אז **העניות תכשיט לה, היינו שתלך שם בלא תכשיטין** כדי שלא יכשלו בני אדם בה... ולכן מדמה ר"ע התכשיט הזה של העניות לברתיה דיעקב לערקא וכו' משום דדרך הסוס כשהוא עומד בדיר אין עליו שום תכשיט, אולם כשמוליכין אותו ברחובות ובחוצות אז יעדו אותו ועדי ושם ישימו עליו כל להנאותו ולא יבצר ממנו ורדא וסומקא, כמו כן יאה התכשיט של עניות לברתיה דיעקב בחוצות וברחובות, ששם ישימו עליהם התכשיט של עניות (כלומר "שתלך שם בלא תכשיטין" וכנ"ל) מפני הרואים, אמנם בביתם לא יהיה עליהם התכשיט הזה של עניות אלא יהיה ממשבצות זהב לבושם..." עכ"ל.

ויתכן שמקורו של ספר זה הוא מדברי היענף יוסף, אלא שהוא עשה 'פלגינן דיבורא', שבעוד שלפירוש היענף יוסף נמצא שכוונת חז"ל שבחוצות וברחובות לא תתקשט כלל בתכשיטין אלא העניות תהיה לה לתכשיט, היעוז והדר לבושה' אימץ את הרעיון שהמדרש מדבר על תכשיטים אך המציא פירוש חדש לפיו כוונת חז"ל היא "הפוך על הפוך", שראוי ונאה לבנות ישראל לענוד תכשיטים בטוב טעם גם כשיוצאות לרחוב...

עמ' 312 :

"מותר לנשים ולנערות לחגור למותניהן חגורות יפות המקשטות את הבגד, כל עוד הן עדינות ואינן מפוארות ביותר או מושכות את העין. ראה **משנה ברורה** (שא: קלד), **הכותב** כי היו מקומות בהם נשים נהגו לחגור שתי חגורות, זו על גבי זו. החגורה התחתית היתה חזקה ונועדה לשמור על הבגד במקומו, בעוד שזו העליונה היתה מקושטת".

והנה כל אחד יכול לפתוח משנה ברורה ולראות שלא כתוב כזה דבר! וזה לשון המשנה ברורה: "**והיכא** שנהגין לחגור אונטער-גארטי"ל ואיבער-גארטי"ל, דהיינו התחתון אין נאה והשני נאה, ועושין כן שהוא טוב לחגור בשני על הראשון או שהשני הוא קצר, שרי [פמ"ג]. וכן בחיי אדם מצדד דאין למחות בזה במדינות שנהגים כן. **כתבו** האחרונים דמה שנהגות קצת נשים לחגור בחגורה, ועוד חוגרים בחגורה על הבגד הרחב מלמטה ושעל ידי כך הוגבה הבגד הרחב מן הארץ, ועושים כן שלא יתלכלך הבגד בעת שיש טיט ורפש, ג"כ שרי". **עכ"ל**. הרי שרק בתחילת דבריו כשדיבר על חגורת אנשים כתב "והשני נאה", אך בסוף דבריו לענין ה"קצת נשים" לא מבואר כלל שהחגורה השניה היתה נאה. ועוד, שגם מה שכתב "והשני נאה" אין הכוונה שהוא מקושט אלא הכוונה שהוא נקי ומכובד, לאפוקי התחתון שאין מקפידים על מראהו כלל כיון שאינו נראה, וכן הוא לשון השו"ע הרב: "שחוגר חגורה חשובה על גבי חגורה קרועה".

לא באנו לדון כאן מה מותר ומה אסור, ואם רוצה יכול לומר מסברת עצמו שהדבר מותר, [ואף ראוי ורצוי, שהרי בת ישראל צריכה להיות לבושה "בצורה נאה ומלאת חן"...], אך להמציא "ראיה" שאינה ראייה כלל, ולכתוב שהמשנה ברורה כותב שהחגורה העליונה של הנשים היתה מקושטת - זהו שקר והטעיה!¹⁰

¹⁰ הערה זו כבר נכתבה בגליון 'אליבא דהלכתא' שעיי' 'אהבת שלום' - גליון נה עמ' עה, ובגליון נו הובאה השגה על הדברים מאת "**אחד מבני החבורה - קרית ספר**", ובעקבות כך שב הכותב הראשון לדחות את ההשגה ולבאר הדברים בהרחבה (הדברים נשלחו למערכת גליון 'אליבא דהלכתא' ולא פורסמו), ואלו דבריו: לכבוד גליון 'אליבא דהלכתא'.

בגליון נה כתבתי להעיר על משי"כ בסי' עוזו והדר לבושה' בזה"ל "ראה משנה ברורה (שא: קלד) הכותב כי היו מקומות בהם נשים נהגו לחגור שתי חגורות זו על גבי זו, החגורה התחתית היתה חזקה ונועדה לשמור על הבגד במקומו, בעוד שזו העליונה היתה מקושטת", והערתי דמשי"כ לא כתוב כלל שהחגורה העליונה היתה מקושטת, דז"ל שם: "כתבו האחרונים דמה שנהגות קצת נשים לחגור בחגורה, ועוד חוגרים בחגורה על הבגד הרחב מלמטה ושעל ידי כך הוגבה הבגד הרחב מן הארץ, ועושים כן שלא יתלכלך הבגד בעת שיש טיט ורפש, ג"כ שרי". **ובגליון** נו כתב "אחד מבני החבורה - קרית ספר" להשיב ע"ז וז"ל: "ובמחכ"ת הוא המשבש, דע"ן רק בתחילת הסי"ק דז"ל המ"ב בהמשך... וכוונת הגאון המחבר הנ"ל שליט"א הוא שיש ב' מטרות לחגור, האחד לחזק הבגד שלא יפול, והשני שאינו לצורך כלל אלא כולו להתנאות, וכיון שכבר יש להן חגורה על הבגד התחתון הרי לא יפול, והחגור על העליון אינו שלא יפול שהרי הוא עם שרוולים, וא"כ ודאי שהמטרה ליופי וא"צ שיאמר להדיא לקישוטי" עכ"ל.

אמנם זה אינו, דהמ"ב לא איירי בב' בגדים אלא **בבגד אחד**, דהנה מקור דין זה **מהט"ז** ס"ק כה וז"ל שם: "ונראה לי דאין בכלל זה מה שנהגות הנשים לחגור בחגורה ואח"כ מגביהין קצת הבגד וחוגרין שנית למטה, דהא יש צורך לאלו ב' חגורות, ותו דגם בזה שייך לומר המלבוש מפסיק ביניהם, אלא דחוששני בזה דהוה כמזבזב דאסרינן לעיל ה"נ כן הוא אשותו חלק המקופל ונכפל הוה כמזבזב וכיסי בבלייתא". ומבואר דאיירי בבגד אחד, שאחר שחגרה פעם אחת, אוחזת בבגד קצת למטה מן החגורה, ומגביהה אותו ומכסה בו את החגורה הראשונה, וע"ז חוגרת שוב, [שהרי כתב הט"ז שהמלבוש מפסיק בין ב' החגורות], ולשון המ"ב מקורו בסי' **תוספת שבת** שהביא דברי הט"ז והוסיף לבאר הסיבה שעושות כן, והוא משום שהבגד ארוך ומגיע לארץ [כפי שראוי לבגדי הנשים כמבואר בכ"מ ואכמ"ל], וכשיש טיט ורפש בארץ רוצות להגביהו קצת מן הארץ כדי שלא יתלכלך, ולכן עושות כנ"ל שמקפלות הבגד על החגורה וחוגרות שוב. ומשי"כ המ"ב "על הבגד הרחב מלמטה" אין הכוונה לבגד אחר אלא הכוונה על החלק התחתון והרחב של הבגד, [ותיבת "מלמטה" נראה דלא קאי על "חוגרים" ולא על "הבגד" אלא על "הרחב", דהיינו על חלק הבגד שהוא רחב מלמטה], שמגביהה אותו וחוגרת עליו. וא"כ קמה וגם ניצבה הערתו על הספר הנ"ל שכתב בשם המ"ב ש"החגורה התחתית היתה חזקה ונועדה לשמור על הבגד במקומו בעוד שזו העליונה היתה מקושטת", וזה אינו, שהרי מבואר דאדרבה החגורה העליונה הוראת - היא זו שנועדה להגביה את הבגד מן הארץ, ואין כאן שום רמז לחגורה מקושטת. **ועי' להלן דכן מבואר ב'אגרות משה'**].

וכ"ת דמ"מ אחר שיש החגורה העליונה מדוע צריך את החגורה הפנימית, **הנה** זה צ"ב גם אם משום מה נאמר שהחגורה העליונה היתה מקושטת, דאין לומר כהסי' הנ"ל שהפנימית חזקה והחיצונה לא שהרי נתבאר שהחיצונה נועדה להגביה הבגד מן הארץ וא"כ בודאי היתה חזקה, **וע"כ צ"ל** באחד מב' אופנים, **אופן א** - דכיון דהדרך כן מותר, וכהא דמותר ב' חגורות היכא שבגד מפסיק ביניהם, דמבואר במרדכי ובאו"ז ועוד דהטעם הוא משום שכן דרך בני אדם גם בחול, ונראה הביאור דאף שדי לו בחגורה העליונה מ"מ אין הדרך שבכל פעם כשלושב בגד נוסף מתיר תחילה החגורה מהבגד הפנימי ואח"כ לובש הבגד הנוסף וחוגרה שוב וכשפושט הבגד הנוסף מעביר שוב את החגורה לבגד הפנימי, דכ"ז טירחה מיותרת, אלא הדרך שהחגורה על הבגד הפנימי נשארת תמיד במקומה וכשלושב בגד נוסף חוגר עליו בפניע, וא"כ ה"ה כאן כשהולכת למקום רפש וטיט אין הדרך להסיר החגורה תחילה ואח"כ להגביה הבגד, דטפי ניח"ל שהחגורה תשאר תמיד במקומה, וכשצריכה להגביה חוגרת בנפרד על ההגבה. **אופן ב** - דלעצם ההגבה מן הארץ נצרכת לב' החגורות, וכי"ה האגרות משה' יו"ד ח"ב סי' לה וז"ל: "והט"ז ס"ק כה איירי לצורך המלבוש ולצורך הלבשה... ואף שמגביהות הנשים את הבגד שלא יתלכלך וממילא צריכות לעוד חגורה שכתב המ"ב ס"ק קל"ד נמי עכ"פ עתה ללבישה זו שלובשת כן מפני הלכלוך צריכה לב' חגורות", (ואפשר ג"כ לדחוק שנתכוון לאופן א' הנ"ל), ואפשר דהביאור דבחגורה אחת עלול הקפל להתרפות תוך כדי ההליכה, משא"כ בב' חגורות הקפל תפוס מב' צדדיו בחגורה ואינו צמוד לגוף. **ונראה** דמשי"כ הט"ז "דהא יש צורך לאלו ב' חגורות, ותו דגם בזה שייך לומר המלבוש מפסיק ביניהם" כוונתו לב' האופנים הנ"ל (בסדר הפוך). **ואמנם** עי' בשבלי הלקט סי' קז וכן בלבוש ובשו"ע הרב כאן דמבואר דס"ל דגם בבגד מפסיק ביניהם אין ההיתר משום דכן הדרך אלא משום דיש צורך אמיתי לחגור על כל בגד בנפרד, ואפשר דהביאור דחגורה אחת אינה מחזקת טוב ב' שכבות, ולפי"ז אין כאן ב' אופנים והכל ענין אחד, אמנם

"בין חטאי הנשים בתקופתו של ישעיה הנביא, הוא מזכיר את העובדה שהן חגרו למוותניהן חגורות מקושטות מאד, שמשכו את העין ביותר. במסכת שבת (סב ע"ב) חז"ל מביאים פסוק מישעיה המזהיר את החוטאות: 'ותחת חגורה נקפה' - כלומר, במקום בו נחגרו חגורות מקושטות ביותר (שהיו מכוונות בשם "צלצול"), יחלה בשרן במחלה ממארת ויתחורר. המהרש"א מצטט את הגמרא בסוטה (ח ע"ב) האומרת כי הפרוצה נהגה לחגור למוותניה חגורה בשם "צלצול", במטרה למשוך אליה את תשומת לב הגברים".

והנה הקצנות אלו - "מקושטות מאד", "מקושטות ביותר" וכו' - הן המצאה של המחבר ללא שום מקור, ורש"י במסכת שבת שם פירש "צלצול - בנדי"ל נאה", לא "מאד" ולא "ביותר". וגם המהרש"א שהביא לא כתב אלא "שדרך נשים פרוצות חוגרות בו להתנאות", וכן פירש רש"י בסוטה ח ע"ב: "היא חגרה לו - חגרה את עצמה בצלצול נאה להתנאות בפניו", וכן בעירובין קג: פירש רש"י: "צלצול קטן - אזור קטן ונאה, כמו היא חגרה בצלצול דסוטה", וכן במדרש רבה נשא ט כד "היא חגרה לו בצלצול" פירש המתנות כהונה: "צלצול - חגורה נאה", ולא מצאנו אף אחד שטרח להשמיענו ש'צלצול' הוא חגורה נאה מאד ומקושטת ביותר וכו', אלא שכיון שלפי השקפתו של אותו הספר פשוט וברור שמותר לחגור חגורה מקושטת ברשות הרבים, ואף המציא לכך "הוכחה" מהמשנה ברורה, מוכרח הוא לערוך "שיפוץ" בפירוש דברי

י"ל כן גם בטי"ז, והאופן הבי' שכי' לדמות למבוש מפסיק ביניהם היינו בצורך לב' חגורות, מחמת עצם זה דהם בי' שכבות, והאופן האי' משום הקפל וכני"ל.

[עוד יש להבהיר ענין בסיסי, דהנה מדברי הכותב הנ"ל מבואר שהבין שכל הענין לחגור (חוץ מאשר ליופי) הוא רק בבגד תחתון המתחיל מהמתניים, כגון מכנסיים וכיו"ב, דבזה יש חשש שיפול, אבל בגד עם שרוולים אין שום ענין לחגור עליו חגורה אם לא ליופי בלבד. אמנם זו טעות, דהלא ידוע דבשנים קדמוניות לא היו הולכים עם מכנסיים כלל (כמבואר בתוסי' שבת י. ד"ה טריחוחא ובעוד מקומות), אלא רק עם חלוק וגלימה וכיו"ב שיש להם שרוולים [או עכ"פ תלויים על הכתפיים], ואעפ"כ היו חוגרים אזור, ובודאי שאין לומר שגם אצל אנשים כל מטרות האזור הוא ליופי, ועיי' במ"ב בסי"ק דידן בתחילתו שהביא מהפמ"ג שיש חוגרים בי' חגורות זו ע"ג זו התחתון אין נאה והשני נאה, הרי שיש ענין בעצם החגירה מלבד הנוי (והיינו לאופן בי' שם שהשני קצר ודו"ק), [וכבר כתבתי בגליון נה דאין מוכרח ד"נאה" הכוונה מקושט וכד' אלא שאינו חגור גרוע, וכי"ה הלשון בשו"ע הרב: "שחגור חגורה חשובה על גבי חגורה קרועה"], ואין לומר כדי שלא יהיה לבו רואה את הערוה, דבזמן הפמ"ג כבר היה מכנסיים, וכן מעצם הדין הנ"ל דמותר בי' חגורות כשמלבוש מפסיק ביניהם ולא התנו שיחא העליון נאה מבואר דישי ענין בחגורה מצד עצמה גם בבגד עם שרוולים (דא"ל כדי להפסיק בין לבו לערוה שהרי לזה די בחגורה הפנימית שעל הבגד הפנימי), והביאור פשוט, דהוא ענין של נוחות, דבגד רחב הוא מסורבל ולא נוח ובפרט בהליכה ובעשיית פעולות, ועיי' החגור הבגד צמוד לגוף ואינו מפריע בתנועה וכד', וזה הענין דמצאנו דאזור הוא ענין של זריזות, ועיי' בלבוש סי' צא ס"ב וז"ל: "וצריך אדם לאזור אזור בשעת התפילה... שזה הוא הכון כשחגור אזור במתניו נראה הוא עומד יותר זריז מכשהוא בלא חגורה", והיינו כנ"ל דבגד רחב מכביד על מהירות התנועה ומבטא חוסר זריזות].

הגמרא והנביא ולפרש שהמדובר היה בחגורות מקושטות **מאד** ומקושטות **ביותר**, שמשכו את העין **ביותר**...

עמ' 46 :

"גם אשה או נערה הלובשת בגדים צנועים מדי, בצורה שתפגין את צניעותה בפני כל, מנצלת את בגדיה הצנועים להשגת מטרה שהיא היפך הצניעות... לפיכך, אין ללבוש חצאית המגיעה כמעט עד הרצפה, ללבוש בגדים קודרים מדי, לפסוע בפסיעות מעודנות מדי, וכו', כי כאמור הפגנת יתר של צניעות היא בעצמה חוסר צניעות....

הגמרא (עבודה זרה יח ע"א) **מספרת מעשה בבתו של רבי חנינא בן תרדיון**, שהיתה כ"כ עדינה, עד כי **פסיעות רגליה שיקפו את גודל צניעותה** בהיותן שקטות ועדינות במיוחד. פעם אחת כשהלכה ברחובות רומי, הבחינו בה כמה מבני האצילים. הם התרשמו מאד מאופן הליכתה, ואף העירו על כך בינם לבין עצמם. הצעירה שמעה את דבריהם, ודקדקה עוד יותר בפסיעותיה המעודנות, **כדי שכולם יבחינו עד כמה היא צנועה**. על התנהגות פסולה זו היא נענשה בעונש חמור, כפי שהגמרא מספרת. הפגם בהתנהגותה היה, שלמרות תחושתה העדינה לצניעות, היא נתנה ליצר הרע להכשילה, ונמשכה להרשים אחרים בהתנהגותה המיוחדת. לאדם בעל חוש כל כך חד לצניעות, טעות כזו בשיפוט נחשבה כחזירה לתחומי הפריצות וכמשגה חמור. [על פי מסילת ישרים פרק טז, המסביר כי הקפידה על פסיעות עדינות עוד לפני ששמעה את ההערה]".

והנה זה לשון הגמרא שם: "פעם אחת היתה בתו מהלכת לפני גדולי רומי, אמרו כמה נאות פסיעותיה של ריבה זו, מיד דקדקה בפסיעותיה", ופירש רש"י: "דקדקה - **לפסוע פסיעות נאות** וכתוב כל כבודה בת מלך פנימה", והיעב"ץ שם ביאר "לישב בקובה וכו' - מדה כנגד מדה, וזה לפי שהיה **במעשיה גירוי יצר הרע**", וכ"כ ה'בן יהודע' שם וז"ל "מיד דקדקה בפסיעותיה - נראה ודאי אין כוונתה בזה לגרות בהם יצר הרע ושיתנו עיניהם בה, אלא כוונתה שישבחו את ישראל... אך נענשה בזה דהיה לחוש **שמה יתגרה בהם יצר הרע** ויעלה בלבם וכו'", הרי שביארו שדקדוק הפסיעות היה ענין של גירוי יצר הרע, [וכן מתבאר ג"כ מדברי החיד"א בספרו 'דברים אחדים' - דרוש כ' לשבת תשובה עיי"ש], ובאמת זהו הפירוש הפשוט שמבין כל אחד כשלומד גמרא זו.

אלא שביעוז והדר לבושה' כתב שמקורו מדברי המסילת ישרים פרק טז, וזה לשון המס"י שם: "...שלפעמים האדם הולך ועושה מצוה לשמה ממש, שכך גזר אבינו שבשמים, אמנם לא יחדל מלשתף עמה איזה פניה אחרת - או שישבחוהו בני האדם, או שיקבל שכר במעשהו. ולפעמים

אפילו אם לא יהיה מתכוון ממש לשיבחוהו, בשמוח לבו על השבח ירבה לדקדק יותר, **כעין** מעשה של בתו של רבי חנינא בן תרדיון שהיתה פוסעת פסיעות יפות, וכיון ששמעה שאומרים 'כמה נאות פסיעותיה של ריבה זו' מיד דקדקה יותר, הרי התוספת הזה נולד מכח השבח ששיבחוהו". עכ"ל. ומזה למד ה'עוז והדר לבושה' שהמס"י פירש שדקדוק פסיעותיה היה מצד עצמו "מעשה מצוה".

אמנם מלבד שאי"ז מוכרח כלל, וכל לומד הרגיל בדברי המסילת ישרים מבין בפשיטות דלא בא המס"י ללמוד משם אלא נקודה זו שפעמים האדם אף שאינו עושה כדי שישבחוהו מ"מ "בשמוח לבו על השבח ירבה לדקדק יותר", וכפי שסיים "הרי התוספת הזה נולד מכח השבח ששיבחוהו", [דהרי גם לפירוש הפשוט "שהיתה פוסעת פסיעות יפות" כפשוטו מ"מ היה בזה שבח במושגי גדולי רומי וכדברי ה'בן יהודע' הני"ל, וגדולי רומי בודאי נתכוונו לשבחה, וא"כ יש ללמוד משם נקודה זו, וכע"ז ביאר ביאור יחזקאל' ח"ד עמ' נג-נד], הנה גם אם נפרש במס"י שנתכוון להשוות כל אותו מעשה לענין שעוסק בו, וכפי שכתב ג"כ הגר"ח שמולאביץ זצ"ל ב'שיחות מוסר' שמהמס"י מבואר ששיבחוהו על הצניעות ונתחזקה במדת הצניעות, [וכע"ז גם ביאור הצפון' להסבא מסלבודקא], מ"מ הלא לפ"ז מתבאר מהמס"י שחטאה היה במה ששיתפה בזה פניה אחרת, והיה בזה תערובת קלה של "שלא לשמה", [או כלשון ה'שיחות מוסר' ש"נטלה לעצמה" ממדת הצניעות], וא"כ נמצא שאין שום קשר בין דברי המס"י לפירושו של ה'עוז והדר לבושה' שהתנהגותה הצנועה "נחשבה כחדירה לתחומי הפריצות", ופירוש משולב ומורכב זה המובא בספר כ"סתמא דגמרא" הוא חידוש נועז של ה'עוז הדר לבושה' ללא שום מקור. [ומפי השמועה אמרו על מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שקרא על פירוש זה "מגלה פנים בתורה שלא כהלכה"]. וכבר שמענו על נשים שנמנעו מחיזוק בצניעות מחמת אותה "גמרא מפורשת" שמצאו ב'עוז והדר לבושה'...

הנה לא ייעדנו מאמר זה להביא דוגמאות גם מהשיבושים הרבים שבספר מקורותיו יל-בושה של תורה, אך תוך כדי העיון בו נתקלנו בדבר מבהיל, שאלמלא הוא כתוב אי אפשר לאומרו, ואילו לא ראינו לא הַאֲמָנו שיכולים דברים כאלו להיכתב, על כן - במחילה מהקורא הנכבד - נביא בזאת את הדברים, שיש בהם בכדי ללמד עד כמה "בר-סמכא" הוא ספר זה.

והוא בעמ' תכב וז"ל:

"ואגב אזכיר דמהגמ' הני"ל במנחות [צח. שבדי הארון היו דוחקין ובולטין בפרוכת ונראין כמין שני דדי אשה] יש ללמוד דאין חובה להסתיר ולהעלים החזה מכל וכל... דאה"נ אסור להראות צורת מקום החזה וכמשי"כ, מ"מ היכר בעלמא שהוא בולט משאר הגוף שסביבו, וכמו שהבדים תחובין וניכרים בפרוכת, מותר בחולצת האשה. ולכן אין לחייב אשה להתכסות בסודר המסתיר כל המקום ההוא מכל וכל (הגם

שיש נוהגות צניעות מופלגת לצאת בכיסוי כזה)... ואין לדחות דאולי בפני אחרים גם זה אסור, ורק לפני בעלה מותרת להופיע באופן כזה, והמשל של חז"ל הוא באופן שהיא מופעת בסתר ביתה בפני בעלה, דודאי אין לומר כן, דאם כן נמצא שאין זה מראה של אשה בדרך כלל, ורק בצניעה בסתר ביתה נראית כך, וא"כ איך משלו חז"ל מדבר המגרר היצר ואין לו מקום אלא אצל הבעל, וע"כ נראה ברור שזוהי הופעת האשה גם לפני אחרים".

והנה לרוב דבקותו ב"ראיה" זו סגר עיניו והתעלם מהמשך הברייתא "שנאמר צרור המור דודי לי בין שדי ילין", ומבואר דכל הענין מדבר בדברים הנוגעים במובן הפשוט לחיבת איש ואשתו, ואת השאלה הצדקנית "איך משלו חז"ל מדבר המגרר היצר ואין לו מקום אלא אצל הבעל" היה לו לשאול גם על שלמה המלך בפסוקים רבים בשיר השירים, ולהוכיח מזה שכל הנוצר בשיר השירים אינו מגרה היצר ומותר גם בפני אחרים... ההיפך הגמור מן העולה מהגמרא בברכות כד. "אמר שמואל קול באשה ערוה שנאמר כי קולך ערב ומראך נאוה, אמר רב ששת שער באשה ערוה שנאמר שערך כעדר העזים", ופירש רש"י "מדמשבח לה קרא בגווה שמע מינה תאוה היא".

וכן מבואר בתוס' שם צח: ד"ה ודוחקין בסו"ד שביארו שהיה זה "לחיבתן של ישראל", וכן מתבאר מהגמרא ביומא נד. שגם שם מובאת ברייתא זו ומיד אח"כ מובא "אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורין זה בזה ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום כחיבת זכר ונקבה" ומשמע דגם הברייתא הקודמת דהבדים נראו כשני דדי אשה הוא מאותו ענין של "חיבתכם לפני המקום כחיבת זכר ונקבה", ואין כאן שום קשר למראה האשה בפני אחרים. [ולשיטתו היה לו להוכיח גם מדברי רב קטינא שהכרובים היו מעורין זה בזה כחיבת זכר ונקבה, שמוותר לעשות כן גם ברחוב ובפני אחרים, דאל"כ "איך משלו חז"ל מדבר המגרר היצר ואין לו מקום אלא אצל הבעל"...]

וגם ל"הבנתו" שמדובר על מראה של אשה בדרך כלל, עדיין אי"ז נוגע להופעתה בפני אחרים, והוא פשוט, שהרי ע"פ תורתנו הקדושה דרכה של אשה לשבת בביתה, ככתוב 'כל כבודה בת מלך פנימה', וכמבואר במדרש רבה בראשית פרשה יח א' "דרכה של אשה להיות יושבת בתוך ביתה" ובעוד מקומות רבים כידוע, וכבר נודעו דברי הרמב"ם בפ"ג מאישות שלא יניחה הבעל לצאת אלא כמו פעם בחודש או כמו פעמיים בחודש, ואף שכיום אין המציאות כן הלא פשוט שזהו מפני חולשת וירידת הדורות ואי"ז המצב הראוי באמת ע"פ התורה, והאשה שאליה דמו בדי הארון בודאי היא האשה המקורית שאליה נתכוון הבורא ביצירתה וכמבואר במדרש תנחומא וישב ו' "בראה מן הצלע ממקום צנוע כדי שתהיה צנועה יושבת בביתה", ונמצא שהיראותה לעיני אחרים אינו דבר מצוי, [וכמש"כ מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל במנחת שלמה' קמא סי' צא אות כג וז"ל: "דמלשון השו"ע באהע"ז "פגע" אשה בשוק משמע דאין דרכן של נשים להיות בשווקים ורק על דרך מקרה "פגע", וכידוע דלפנים הי' דרכן של

נשים צנועות להיות בבית כדכתיב כל כבודה בת מלך פנימה" עכ"ל], וא"כ פשוט דאין ללמוד מזה כלום לגבי לבושה כשיוצאת לרחוב בפני אחרים.

ולא נחה דעתו עד שהוסיף על כך "מראה מקום חשוב ביותר", וז"ל:

"איברא יש להוסיף מראה מקום חשוב ביותר בנוגע להאי ענינא, והוא לשון רש"י יומא נד. ד"ה נראין וכו' שכתב "שהיו דוחקין ובוולטין בפרוכת ונראין כשני דדי האשה שבוולטין מתחת חלוקה" עכ"ל. ומשמע מאד דדרך האיברים הללו להיות בולטים וגם חוזרים דרך החלוק ודרך שבדי הארון בלטו מהפרוכת, דלכאורה פשוט דשם חזר הפרוכת תחתיהם להיות תלוי בשוה [וזוהו גם הלשונית "דוחקין ובוולטין" שלא רק שמדחיק על הפרוכת אלא שמבליט מקום זה במיוחד]. וחלוק הוא בגד עליון שנקרא כך בהיותו חלק בלי חיתוך האיברים [ולכאורה הוא הנקרא גלימא או הדומה לזה, וכדלהלן]. ולפי"ז מבואר בהדיא ברש"י שהמקום הזה בולט דרך הבגד העליון ואין הכרח שתתלבש באופן שצורת החזה נסתרת לגמרי".

גם כאן ניתן להוכיח בדבקותו העיקשת ב"ראיה" זו, עד כי קבע כדבר פשוט ש"חלוק הוא בגד עליון", והתעלם לגמרי מדברי המהר"ל שהביא בעצמו אך בסימן אחד קודם [בעמ' תז], והוא בחידושי אגדות ב"ב נז: וז"ל: "החלוק הוא לכסות בשרו והטלית שעליו לכסות החלוק... כי עיקר הטלית לכסות החלוק ולא הבשר כי הבשר כבר מכוסה בחלוק... ולפיכך צריך לכסות החלוק שבדק בבשרו", וכ"כ להדיא בכף החיים או"ח ריש סי' ב על דברי השו"ע 'לא ילבש חלוק מיושב' וז"ל: "הוא הנוגע בעור בשרו, וכ"מ מדברי רש"י בפי' משפטים בפסוק כי היא כסותו לבדה היא שמלתו לעורו דפי' ז"ל שמלתו זו חלוק שהוא סמוך לעורו. יפה ללב ח"ב אות א' והוא פשוט", עכ"ל הכה"ח, וכן מפורש במ"ב שם סק"ג וז"ל: "בחלוקו, אע"פ שהוא תחת כל המלבושים"¹¹. וביותר מבואר כן להדיא בש"ך יו"ד סי' ש"מ ס"ק כב, והוא נוגע לנדו"ד, וז"ל: "כלומר בקריעת אב ואם שצריך לקרוע כל הבגדים האשה קורעת התחתון תחילה ומחזירה לאחוריה וקורעת העליון כדי שלא תגלה את ליבה ויבואו האנשים העומדים שם לבוא לידי הרהור, ואע"ג דכתב הרב בסמוך דאין נוהגין לקרוע החלוק, מ"מ כשמגלה החלוק

¹¹ ומה שביאר ש"חלוק" נקרא כך על שם שהוא חלק בלי חיתוך איברים, כמדומה שזו המצאה חדשה שלו, ולכן הוצרך להעיר דבגמרא בגד זה נקרא גלימא, וגם כאן לא שת ליבו לדברי רש"י עצמו באותה גמרא עצמה בשבת עז: שפירש "לבושא - חלוק עליון שקורין שרוק, לא בושה - למנוע הבושה, שמכסה כל החלוקים התחתונים הקרועים ורעים", ומד אח"כ אומרת הגמ' "גלימא - שנעשה בו כגלם" ופירש"י "שאין לו חיתוך איברים", וא"כ מלבד שמבואר גם כאן שגם הבגדים הסמוכים לגוף נקראים "חלוקים", מבואר עוד שהחלוק העליון ג"כ יש לו חיתוך איברים, ורק לגלימא אין חיתוך איברים, וא"כ מה לא טוב בפירוש הפשוט שכוונת רש"י ביומא או ל"חלוקים התחתונים הקרועים ורעים" דהיינו הבגד הסמוך לגוף וכנ"ל, או עכ"פ לחלוק העליון דהיינו הילבושא' של הגמ' בשבת, ומדוע לעקם ולהמציא שהחלוק' של רש"י ביומא הוא הגלימא' של הגמ' בשבת? ואם באנו לבאר לשון "חלוק" בהקשר זה יותר נראה בהיפך, שהוא "חלוק", דהיינו שיש לו חילוק איברים.

נמי איכא פריצות כמו מגלה ליבה, ומבואר שהחלוק הוא הבגד הסמוך לגוף, **ואסור לאשה לגלות החלוק** [אפי' דרגע אחד לצורך הקריעה] דהוא פריצות כמו מגלה ליבה, וא"כ אה"נ ד"בולטין מתחת חלוקה" כמש"כ רש"י, אך חלוקה הוא הבגד הסמוך לגופה שבלא"ה מחויבת לכסותו עכ"פ בפני אחרים, ואין ללמוד מזה כלום למלבושיה שברחוב בפני אחרים, ופשוט.

וגם לו יצויר שמצא באיזה מקום שקוראים 'חלוק' לבגד העליון שאין למעלה הימנו, הלא כיון שס"ס מצאנו שגם הבגד הפנימי נקרא 'חלוק' א"כ ראייה אין כאן כלל וכלל, ואיך יתכן עוד לקרוא לזה "מבואר בהדיא ברש"י"? ואפילו "מגלה פנים בתורה שלא כהלכה" קשה לקרוא לזה, שכן אין "פנים" כלל ל"ראייה" כזו.

ושבו נבחר, שאיננו דנים כאן כלל לדינא האם הדבר מותר או אסור, רק באנו להביא דוגמא אחת מני רבות לרמת ה"ראיות" שמביא המחבר לנידונים כ"כ חמורים¹², בכדי שנוכל לקבל את היחס המתאים לספר זה.

כפי שכבר נכתב בהקדמה, יותר ממה שקרינו בפניכם כתוב כאן, ולא הבאנו אלא דוגמאות מעטות מתוך עשרות דברים נוספים בסגנון דומה, אך כמדומה שדי בדוגמאות אלו בכדי ללמד על מהותו של הספר ועל גישתו לנושא הצניעות, והמשכילים יבינו כי ספר זה הוא שורש פורה ראש ולענה המעמיד בסכנה את עתיד הצניעות. ומצוה לפרסם הדברים, להסיר את המסוה מעל פניו של ספר זה עד צאתו ממחנינו, ולהסיר מכשול מכרם בית ישראל.

---

¹² והמתבונן יבין, כי ספר זה שם לו למטרה לבסס בכל מחיר את הנהגות ומושגי הצניעות הירודים המקובלים כיום, ולהציגם כדבר נכון על פי התורה, ולשם כך המציא פירושים שונים בדברי חז"ל, הוסיף וגרע לפי הצורך, ואף המציא "ראיות" מנוחכות שכל בר-בי-רב דחד יומא יכול להבין שהן לא מתחילות כלל. והנה המחבר ידוע כתלמיד חכם מופלג, וקשה להאמין שגם בנושאים אחרים היה מביא "ראיות" ברמה כזו, וכפי הנראה דבקוהו במטרה הנ"ל היא זו שעמדה לו לרועץ ומנעה ממנו מלהרגיש את המופקעות שב"ראיות" אלו.